Meridià

SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLITICA • TRIBUNA DEL FRONT INTEL·LECTUAL ANTIFEIXISTA

Any I. - Núm. 15 | Barcelona, 22 d'abril del 1938 | Preu: 50 cèntims

BIBLIOTECA P. ARÚS

ESTAMPA DE GIRONA EN TRIPTIC

L'ànima de Girona

Girona, la vella Girona, dels setges, la de les rústegues muralles, la mística, arrogant i espiritual Girona, cal veure-la des del fort de Caputxins, un cap al tard de tardor, quan els raigs del sol dauren les grèvoles carenes de les muntanyes i deixondeixen de llur gebrosa captinença les planures avellutades, els fondals arrecerats en les perdudes vessants de les serres i els clotarells amagats rera els pendissos arrebossats de frondes i pinedes. Aleshores, cor endins, sentiu i destrieu l'ànima d'aquesta Girona incomparable que reviu, talment, les pretèrites gestes, redossada als peus del turonell que l'empara; veieu les seves cases, patinades de segles, enfilar-se al llarg de carrerons indestriables que s'ajoquen ran de les muralles eixorques plenes de la sòbria majestat de les coses immortals. Al fons de l'anàrquica dispersió d'habitacles, com un teló de fons magnificent, l'orla ocre i granat de la Devesa, com una pinzellada sublim, corona l'àmplia extensió de cases i ravals. Enllà, la plana maragdina de El Veïnat, de Santa Eugènia, de Salt, on es destaquen les moles patriarcals de les parelles i dels masos empallidint en el caient de les hores tardes. Pel veïnatge dels verns esfulladissos, de les freixes i dels àlbers argentats, endevineu la tortuosa ruta del Ter deambulant per entre conreus pressentint el cobejat repòs, camí de la mar...

Part d'enllà, en els tocoms arrugats que s'enfilen pels alzinars i rouredes, observeu les ruralies disperses de Cartellà, Sant Medí, Taialà, Canet d'Adri, als peus de les rocoses penyes de Rocacorba, màcules minúscules en el mantell perennement verd de les boscúries. I, encara, les plataformes costarudes del Far i de Finestres, auriolades de celistia, retallant llurs abismes paorosos en aquella mar turbulent de serres i pendissos. El sol davalla lentament a la posta, policromant el llom de les casernes, les capçades dels arbres condormits, els teulats vetustos de les masades i els penells atrevits de les llunyanes esglesioles.

I, aci, als nostres peus, la filigrana gòtica del campanar de Sant Feliu, en deliciós maridatge amb l'esvelta mola de la Catedral, que presideix, majestàtica, tota la gemma acolorida i triomfal de teulats i d'arcades i de murs arrebossats d'eures. A l'hora del crepuscle, aquesta tofa terrosa de la Girona antiga, el casc agemolit al redós de la Seu severa i sumptuosa, sembla desvetllar-se del seu son secular per a proclamar als quatre vents que la nostra raça és feta d'aquesta espiritualitat que engendren les seves runes beneïdes, d'aquest cel blau, símbol de puresa, i d'aquesta preada i indestriable mescolança de belleses del nostre paisatge núbil i agrest que ningú no sabrà ponderar prou.

El castell de St. Miquel

Com un guaita plaçat entre les verdors de l'obaga i la serena blavor etèria del cel empordanès, la torratxa esventrada del castell de Sant Miquel dreça els seus murs dalt d'un cimal que les plantes de garric ornen d'una garlanda sòbria i perenne. El cerç i la tramuntana assoten incessantment les seves runes, corben la soca dels arbustos, colltorcen les capçades dels romanins i dels espígols, i davallen arterament allisant la tofa maragda de les frondes que s'ajoquen cap als perduts fondals. La Selva, l'Empordà i el Gironès, vénen así a donar-se les mans com en una cordial entesa, i llurs gràcies imponderables es desgranen, vessants avall, en una ofrena generosa i palpitant. Abismes avalls, cap a les terres baixes, cap a les clapades planures d'aquella catifa multicolor que s'estén ubèrrima, deliciosament arrugada, a redós de les serres minúscules dels nostres peus, tot adquireix una captinença de cosa de pessebre, i es contreuen els colors, i es difumen els tons en una barreja inefable i torbadora.

LA MISTICA, ARROGANT I ESPIRITUAL GIRONA

Per una banda, la plana selvatana, eternament verdejant, amb les caselles geomètriques dels seus prats vetllats de verns, les seves comes ondulades afigurant una mar quieta, sense xarbots. I més ençà, el Gironès, a voltes abrupte, a voltes suau i plàcid, en intima mescla d'atributs; aci l'esgraonat dels serrats clapats de boscúries denses i aspres; allà l'anàrquica dispersió de conreus en la plana apedaçada de Salt. I sempre ferm, inevitable i arrogant, el campanar de la Seu gironina, que presideix la plàcida quietud de valls i de muntanyes, allà al fons, empetitit per la distància, però acrescuda la seva personalitat, testimoni de tantes conteses heroiques.

L'esguard, amorosit per les belles visions, s'atura a l'horitzó, i observa la folla dansa de cims, de crestes i de cingles espaordidors: el Montseny, les Guilleries, els nusos pedregams del Far, les retallades penyes de Rocacorba, sobremuntades per la immaculada blancor de la cadena de Pirene al fons, sota una orgia de núvols acolorits a glopades pels raigs del sol, que davalla a la posta bastint una escenografia indescriptible de vermellor i de porpra. Girem l'esguard cap a llevant i, per l'àmplia graonada de serres amarades del verd obscur de les rouredes, que, com crespes cabelleres, sobremunten els esquenalls abruptes i davallen pel llit de les ombrívoles torrenteres, l'esperit s'amoroseix a l'esguard de les planes gebrades i esmorteïdes que van a besar el mar llunyà, per damunt del qual desfila una superba cavalcada de núvols que la llum crepuscular tornassola amb llurs colors canviants en el comiat triomfal del dia que es mor, quan ve l'hora baixa, i els tocoms s'agrisen, i es difumen, i semblen perdre's en el regne paorós i agònic de les ombres.

Des del cap de Bagur fins al Farell de Roses, la ratlla immaculada de la platja, on les ones es trenquen i l'escuma festoneja la lluminosa randa del nostre mar llati. Les Medes i l'imposant tossal de Torroella, amb llur tint rosat, empallideixen en el caient vespral, i la badia de Roses, com un llac sagrat, entra al cor de l'Empordà, i porta la benvinguda de la Mediterrània a les planes terrassanes, i sembla talment que l'esperit, racialment marinyer, dels nostres pretèrits i heroics navegants s'abraci amb aquell altre, tot patriarcal, de terra endins, de la Catalunya continental, pàtria amada i dolça, tal com el nostre cor la sent.

Tardoral

Damunt de la humil peanya, on les carrasques i els romers breçolen llurs capçades a l'impuls de l'oreig tardoral, on les pedres es vesteixen lentament de l'ocre dels líquens i del verd de la molsa finíssima i de les algues minúscules, on arriben encara els màgics i eteris efluvis dels àmbits gironins; de la serenor dels murallams feréstecs del fort de Montjuïc, on encara semblen esventar-se les cendres de la pretèrita tragèdia; d'aci dalt com un guaita estàtic, en ple èxtasi, espargeixo la mirada vers les plàcides riberes i la flonjor dels prats. Arriben a mi el fresseig incessant de les aigües inquietes i el lleu remoreig de les fulles dels àlbers arrenglerats allà baix com titans incommovibles.

Miro al nord, cap als lloms corrugats que la llum crepuscular auriola de reflexos insospitats, mentre denses nuvolades pugen cel amunt i ornen l'horitzó d'un insondable mantell plumbi. El regne de les tenebres s'ensenyoreix de les alteroses serres i els paorosos penombres campen per les carenes llunyedanes. I, aleshores, un miracle de poesia i bellesa esclata en la quietud dels tocoms, quan els darrers raigs del sol es filtren a través dels escorrancs de les serres, sobremunten el llom de les atapeïdes pinedes, davallen per les comes i les valls, i dauren les finíssimes gleves, els prats florits i les gerdes planures de conreus. Birbillegen les argentades fulles dels àlbers a l'esclat de la torbadora lluminositat de la posta, condensada sota de les impenetrables tenebres d'un cel tot gris. Tenuíssims velatges cobricelen les perdudes forestes que cauen dels cims, mentre davant meu, part d'enllà de la ciutat, l'obagosa foscor del crepuscle, vencedora a la fi, agrisa tota cosa terrena, i l'ombra envaeix quietament valls i muntanyes.

La severa majestat de l'agre invita l'ànima a les cogitacions més intimes, i el pensament, lliurat de noses, es submergeix insensiblement en la pregona immensitat d'un ambient sinistre. Vers els fondals, els masos comencen a encomanar-se la pallior vespral. Encara les rogenques titillacions de la posta policromen arbres i serres en un suprem comiat... Les aigües llotoses del Ter udolen ara feréstegament i el cor s'estremeix amb un involuntari batec de paüra.

M. CRUSAFONT I PAIRO

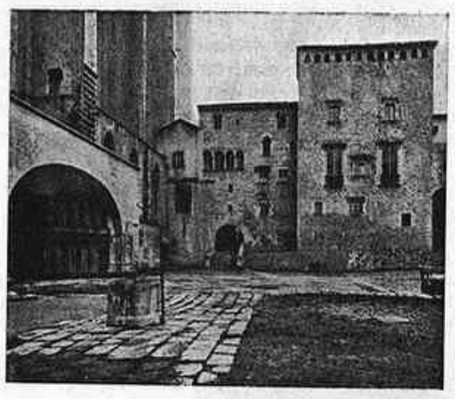

UN BELL RECÒ DE LA GIRONA VELLA

SERENITAT I FERMESA!

Catalunya — la República — viu una de les hores més dures de la guerra. El trànsit és amarg, però no insuperable.

Els invasors tracten de destruir les essències vitals del nostre poble. L'esperit i l'ànima de la Pàtria resisteixen, però, l'escomesa dels bàrbars. El poble, en massa, s'apresta a la defensa i a la reconquesta de les terres amenaçades o envaïdes.

Amb serenitat i fermesa, els nostres soldats lluiten en defensa de la llibertat de Catalunya i d'Espanya. Res no podran, contra un poble que es redreça, els exèrcits mercenaris de Hitler i de Mussolini. Avui més que mai, contemplant la ferma serenitat amb què els nostres soldats es defensen i avancen, creiem en la impossibilitat que la República pugui ésser vençuda pels traïdors que la venen als invasors.

MERIDIA té la convicció absoluta de la victòria. Però sap que aquesta victòria, que serà el fruit dels nostres dolors actuals, obliga a tots a la lluita. Intellectuals, obrers, tots els qui senten l'orgull de la raça, han de contribuir a crear la victòria que Catalunya — la República— ha d'oferir al món com una prova de la seva fermesa i de la seva civilitat!

L'ESPANYA MISERABLE I PINTORESCA QUE DESAPAREIX

Una de les nostres grans emocions en els moments que vivim, és la d'assistir a l'enfonsament definitiu de l'Espanya miserable i pintoresca.

A finals del segle XIXè, el «realisme» en literatura, a la primeria, tingué com a finalitat de fer conèixer la misèria i la degradació moral en què vivien els pobres per tal de crear un estat d'opinió que obligués a cercar-hi remei. Misèria i degradació moral que l'Art noble i l'Estètica acadèmica no admetien. Poc temps després, el «realisme», en literatura, esdevingué a través de la fórmula «d'art per l'art», la pedrera d'on els novellistes tragueren la matèria prima per a llurs produccions, no amb la humanitària intenció de cercar-hi esmena, ans amb el desig d'oferir al gran contingent dels seus lectors francesos, anglesos i alemanys, la morbosa complaença de sentir-se superiors al costat d'aquells pobles que per contingències històriques restaven encara endarrerits.

En l'Europa del segle XXè hi havia encara dos països que podien proporcionar aquesta morbosa complaença a «l'élite» burgesa d'Europa, aquests dos països eren Rússia i Espanya.

Fins i tot, un viatge turístic per aquests països acabava de completar les impressions copsades a través de les novelles, dels reportatges i de les fotografies dels grans magazines illustrats.

La misèria del mugic rus. El poble afamat, que la policia dispersava a cops de «knut». El fanatisme i la ignorància d'aquest poble. El luxe bàrbar, ostentós, de la noblesa russa.

Quines lamentacions no es van sentir en les nacions civilitzades quan això va desaparèixer! Les mateixes lamentacions que sentim ara davant de la desaparició de l'Espanya tradicional.

Terres ermes. Captaires. Temples curulls de riqueses. Crists i Doloroses coberts de pedreria. Fanatisme, ignorància i misèria.

Espectacle interessant i pintoresc per al turista estranger.

No és pas aquest interès menyspreador i ofensiu que hem de sollicitar de les nacions civilitzades. Si «l'élite» d'aquestes nacions es lamenta de veure desaparèixer l'espectacle de la nostra tragèdia secular: alegrem-nos-en.

Maria CARRATALA

EL REDOBLAMENT

— Jo redoblo, tu redobles, nosaltres redoblem d'activitats bèl·liques.

(c) Ministerio de Cultura 2006

RESISTIR!

El feixisme segueix portant endavant la seva ofensiva, començada el dia 9 del passat mes de març. Dels dos objectius perseguits — dominar Catalunya i tallar la seva comunicació amb les restants terres de l'Espanya lleial—, el segon ha pogut ésser aconseguit. A la Catalunya estricta, els exèrcits italo-marroquino-franquistes, han estat deturats, a desgrat de la forta pressió que realitzen, i les seves posicions són pràcticament les mateixes que tres setmanes enrera, puix que si per la banda nord han aconseguit petits progressos, per les zones del centre i del sud han hagut de cedir terreny. Però per la catalana comarca del Maestrat, a la «provincia» de Castelló, els seu avanç ha tingut la impetuositat que es manifestà, els primers dies de l'ofensiva, a través de les terres aragoneses fins a llur arribada a Catalunya i han pogut, així, dominar la zona de Vinaroç i tocar la Mediterrània.

La gravetat de la situació, doncs, no ha minvat gens ni mica. La República es troba amb una nova i grossa dificultat, que ha d'ésser momentània: amb la divisió en dues parts del seu territori lleial, amb la separació de Catalunya de la seva germana València i de les terres castellanes.

Ara, com un mes enrera, el perill no és insuperable. Ara, com un mes enrera, depèn del nostres esforç, del rendiment que donguem a la nostra voluntat de vèncer, al nostre desig d'aixafar l'enemic, al nostre treball de cara a la guerra, al nostre tremp de catalans i d'amants de la llibertat, en fi, que poguem superar els moments dificilissims i greus que vivim i canviar la situació.

Resistir, resistir i resistir! Aquesta ha estat la consigna llançada fa tres setmanes pel Cap del Govern de la República, reiterada ininterrompudament i adoptada per tota la gran família antifeixista; aquesta és l'única consigna obligada per les circumstàncies i per les necessitats de l'hora present. Si resistim, tindrem tot el que ens cal; si resistim, ens posarem en condicions de vèncer el dia de demà. Totes les persones responsables ho han exposat al poble, i sabem que en aqueixes paraules no hi ha engany. La veritat d'aqueixos mots ens ha començat a entrar pels ulls; veiem que, a desgrat del tascó que els feixistes han establert pel Maestrat fins a Vinaroç, la nostra resistència detura els passos a l'exèrcit bàrbar dels invasors.

Resistir! Aquell què no posi en joc tots els seus recursos, aquell que no es lliuri integrament i segons les seves possibilitats als imperatius de la guerra, comet la més alta traïdoria a la democràcia, a la llibertat i a la Pàtria. Tothom ha de treballar per a guanyar la guerra i foragitar l'enemic de casa nostra; avui no hi ha altra feina a fer que lluitar com a soldat, fortificar, treballar en les indústries de guerra o consagrar-se a les tasques rectores de la vasta organització que ha de moure la maquinària que, més tard o més d'hora, ens ha de conduir a la victòria.

Es indispensable aquesta total mobilització. Si no existís, l'esforç, seria inútil. Ningú no pot sentir-se indiferent ni tan sols feble. Hem de resistir, per a posar-nos aviat en condicions d'oferir un altre panorama; cal una responsabilització completa perquè la superació del moment no es retardi gens.

De no fer-ho aixi, catalans, la nostra Pàtria seria esborrada del mapa i els catalans perseguits pel sol delicte d'estimar Catalunya; només els traïdors podrien veure la trista vida del serf. Les nostres raça, llengua i cultura, la nostra manera peculiar d'ésser, serien perseguides fins a llur total anihilament. Fa pocs dies, els facciosos de Burgos han afusellat Manuel Carrasco i Formiguera, pel fet d'ésser un català de socarrel i, a propòsit de les gestions fetes pels catòlics anglesos per a evitar el crim, a Londres s'arribà a la convicció que els alemanys i Martínez Anido tenen el desig d'exterminar per complet tot el que sigui català.

Resistir! Aquesta és la consigna de l'hora actual. El seu compliment ens permetrà passar a l'atac. La defecció, en canvi, ens conduiria a la derrota, significaria la nostra mort com a poble, com a entitat cultural, com a éssers lliures i àdhuc com a persones bàsiques.

J. ROURE-TORENT

CATALANS: A LES ARMES!

POLITICA INTERNACIONAL

LA RESISTENCIA D'ITALIA

Entre els molts errors que hom ha de reconèixer haver sofert i que comporten una revisió de càlcul, fa temps que hi vàrem incloure les nostres previsions sobre la resistència d'Itàlia, fetes a començaments de l'any 1935. La democràcia, segons els feixistes, és una organització cara i dispendiosa. Haver d'atendre les complexes manifestacions populars amb els diversos organismes de control i de govern, haver d'atendre l'educació universal i la cultura extensiva, haver d'accedir a les demandes dels productors i haver de respectar la llibertat de comerç i haver de limitar l'acció governamental a un registre bascular de l'opinió pública, és tot plegat un luxe que només es poden permetre els països rics o romàntics, però no els països derrotats i depauperats com Alemanya i Itàlia.

Aquesta ha estat l'opinió dels dictadors i de bon nombre de persones *sensates* d'aquests afortunats països totalitaris. El pla és aquest: una sola voluntat, un sol propòsit, una sola direcció. Tothom sota la premsa en la qual s'esprem el poble sense cap consideració humana. El poble donarà de tot: material humà per a tota mena d'empreses, treball de tota condició sense limitació d'esforç, privacions de tota classe que es capitalitzaran i constituiran, amb el temps, un actiu aparent a favor de la col·lectivitat i finalment autòmats i mesells que aplaudiran, saludaran a la romana o a l'estil que es vulgui, i diran de tot que sí perquè està absolutament suprimida la contradicció.

L'autarquia fa miracles. Quan Itàlia emprenia l'aventura d'Abissínia, es trobava amb escasses reserves. Poc or per a encaix de la moneda circulant, pocs crèdits a l'exterior i força deutes, poc blat, poc combustible, poc cotó, poc mineral de ferro i poca producció química. El lector ja coneix la relativitat d'aquest «poc» a que ens referim. El que és poc per a Itàlia, fóra molt per a Espanya. Demés, Itàlia fou objecte de sancions econòmiques per bé que l'aplicació de les sancions fou, en general, una farsa. Però les sancions existiren i Mussolini les va aprofitar per a exigir al poble noves privacions i una major disciplina. Si el dia que va començar a funcionar el famós Comitè de No-Intervenció, haguéssim adoptat una actitud positiva d'escrupolosa administració dels nostres recursos i haguéssim pogut exigir de tothom les més dures privacions i un esforç de suficiència col·lectiva, a ben segur que a hores d'ara ens en riuríem de l'ajut que Alemanya i Itàlia presten als facciosos per tal de reduir Espanya a colònia — colònia de països famolencs—, quina perspectiva!

En l'actiu de la dictadura hi figura, però, aquesta meravellosa resistència d'Itàlia. Resulta quelcom misteriós, imponderable. El pressupost de 1929-30, el saldava Itàlia amb 150 milions de lires de superàvit i des d'aleshores els ha liquidat amb dèficit enorme de mils milions. A la Gran Bretanya li deu 259.237.500 de lliures esterlines i als Estats Units, 2.017.000.000 de dòlars, dels quals no paga ni capital ni interessos. El seu deute interior, ultrapassa els cent trenta mil milions de lires. Però ara el Gran Consell Feixista anuncia que tot va bé, que la recaptació ha augmentat molt i que el dèficit del pressupost en curs s'aturarà a tres mil milions de lires.

En començar la conquesta d'Abissínia, Itàlia tenia uns tretze mil milions de paper en circulació, amb un cinquanta per cent de covertura or. Tenia, demés, uns dos mil milions en or i uns trenta-quatre mil milions paper de crèdits a l'estranger. Als quatre mesos de guerra, el paper en circulació s'havia duplicat i la covertura or havia descendit per sota els quatre mil milions. El Banc d'Itàlia va deixar de publicar balanços i les finances públiques s'han mantingut en el secret. Ara diuen que durant els darrers catorze mesos le reserves metàlliques del Banc s'han mantigut a 4.028.300.000 lires i que la circulació fiduciària el 5 de març era de 16.520.000.000, situació ben diferent de la de l'any 1935, però que els deu semblar prou favorable per a fer-la pública i per a temptar la Gran Bretanya a fer-los préstecs per a construir submarins i aeroplans.

El ministre de Finances, Guarneri, deia, dies passats a la Cambra, que Itàlia havia après a viure dels seus recursos propis i que confiava poder extingir aviat el dèficit de la balança comercial. Tots els pobles no capitalistes, viuen dels propis recursos o, eventualment, del crèdit. Aquest és el cas d'Itàlia que viu al dia i viu de la trampa apurant un crèdit absolutament fictici, car no es basa ni recolza en reserves conegudes ni tan sols hipotètiques. I viu i crida i amenaça i àdhuc pega als febles, als que no s'hi poden tornar, Grècia un dia, Abissínia un altre dia, i Espanya avui, i demà qui sap si s'atrevirà a provar les seves forces amb els poderosos i els rics, almenys amb la seva veïna les colònies de la qual cobeja i necessita per a seguir vivint i obrir-se nous crèdits.

La moral de la resistència italiana és una lliçó per als pobles febles. Itàlia explota l'única força que té que és justament la seva misèria. Abans exportava carn humana i així va arribar a escampar milions dels seus fills que enviaven els seus estalvis a la pàtria i creaven indústries i riquesa. Avui aquest comerç pacific és impossible. Les fronteres són tancades, la immigració és restringida i l'exportació de diner és prohibida. I Mussolini ens fa saber que l'any 1937, varen néixer 984.899 italians, contra 962.676 que en varen néixer en 1936 i que en el mes de gener d'aquest any, hi ha hagut 100.040 naixements contra 90.110 pel gener de l'any passat. Cal obrir les fronteres a cops de cap. Ningú no pot cridar tan fort. Els pobles rics tenen molt per a perdre i pocs homes per a balafiar. Els pobles pobres s'ho han de gastar tot en armaments i prodigar el material humà que és el que més els sobra. Ve't ací el secret de llur poder i la base única de llur resistència: el preu infim de la carn dels seus fills.

M. SERRA I MORET

PANORAMA DE LA SETMANA

UNA CLARIANA EN EL PANORAMA ESTRANGER

Sembla que la signatura de l'acord anglo-italià, s'ha portat a cap en condicions avantatjoses per a Anglaterra i que aquests avantatges tenen la seva correspondència en els afers interiors de l'Espanya republicana. Potser no és hora, encara, de parlar amb claredat meridiana dels pros i els contres de l'acord; però podem avançar que aquest acord ha de tenir una segona part immediata en l'apropament franco-italià, patrocinat per Chamberlain.

La ruptura de l'eix Roma-Berlín, sembla entrar en un periode de possibilitats, malgrat el que la visió externa de la qüestió pugui fer creure, puix que Alemanya insisteix en voler concertar un pacte de mutu ajut a la Mediterrània entre ella i la seva aliada Itàlia.

Com apuntàvem en un anterior comentari, la politica de Chamberlain, nefasta pel que fa referència a la No intervenció, ha tingut un bon èxit en el que fa referència a Itàlia. Es clar que aquest fet és degut, no a la habilitat absoluta del «Premier» britànic, sinó a la necessitat que té Mussolini de venjar l'anexió d'Austria per part del seu company Hitler. Sigui com sigui, però, el fet concret és que d'aquest tractat en surt beneficiada l'Espanya republicana en punts que concretament no podem exposar, però que permetran la retirada de voluntaris italians d'una manera decorosa per al *Duce*.

En aquest primer extrem, Chamberlain ha triomfat. ¿Aconseguirà, ara, de fer efectiu l'apropament franco-italià? Hem de creure que si, emparant-nos sempre en els desigs del *Duce* de liquidar d'una manera satisfactòria el plet d'Austria, plet que té pendent amb el *Führer*.

¿Quina és la finalitat essencial d'aquest apropament italo-anglo-francès? El desig, per part de les democràcies, d'assegurar la pau de l'Europa central. Hem de creure que aquest desig serà una realitat, almenys per una llarga temporada. Fins i tot caldria destacar un fet, que per la seva desunió amb la resta de la politica europea, sembla desposseït d'importància i que, al nostre entendre, mereix ésser destacat. Ens referim a la resistència dels abissinis i a la seva preparació militar actual. ¿Qui pot tenir interès en què a Abissínia no hi hagi tranquil·litat? ¿Qui pot tenir interès en obligar els italians a prestar atenció preferent a la qüestió d'Abissínia, en un moment que està pendent la reconeixença oficial de la seva conquesta?

EL PRESIDENT BENES

Totes aquestes preguntes tenen relació amb el que succeeix aquests dies i, molt especialment, amb l'apropament de les nacions de l'Europa occidental, per tal d'assegurar la pau a Europa, asegurant-la abans a Espanya. No sabem, és clar, que pot succeir d'aci al 9 de maig; però podríem gairebé assegurar que l'èxit de les converses francoitalianes, serà una realitat més aviat del que hom pot imaginar-se.

De moment, contemplant el panorama exterior des d'Espanya, s'endevina una clariana que pot convertir-se en potent raig solar. La tempesta que amenaçava descarregar damunt Europa, s'ha esvaït. Potser el núvol haurà escapat momentàniament; però el cert és que la perspectiva s'ha aclarit extraordinàriament i que les esperances tornen a ésser el cor dels que, amants de la llibertat, es disposaven a defensar-la amb les armes.

. . .

Enmig de tot el que passa entre bastidors, sona la veu potent i clara del President de Txecoslovàquia. Benes, en un discurs altament pacificador i profundament pacific, es manifesta partidari de defensar la pau a tota costa. «Es possible — diu — salvar la pau sempre que cap Estat intervingui directa o indirectament en els afers interiors d'un altre país».

Aquestes paraules del President Benes coincideixen amb el criteri exposat per Chamberlain i que ha donat com a resultat la signatura de l'acord anglo-italià. Però el President de la República Txeca afirma que el seu poble està disposat a defensar-se de qualsevulga eventualitat. Això, que no és una amenaça, sinó una afirmació concreta de pau, deixa entreveure una oposició manifesta a tot intent per part de l'Alemanya nazi, oposició que ha de veure's assistida per les grans potències europees que ara concerten acords i que afebleixen considerablement la potència abassagadora de l'eix Roma-Berlín.

En aquesta darrera setmana s'han produït canvis sustancials en la política europea. Canvis substancials que poden assegurar la pau per uns quants anys, impossibilitant les provocacions dels països totalitaris. La incògnita, després de la signatura de l'acord anglo-italià, està en veure si Itàlia compleix els compromisos contrets i retira els voluntaris que lluiten en terres espanyoles contra la llibertat d'un poble i d'uns homes que no tenen ni la més lleugera ambició d'ésser esclaus.

De moment, per la clariana que ens deixa entreveure grans possibilitats, limitem-nos a contemplar el panorama amb l'esperança d'assegurar la pau europea. Demà, més segurs del que es juga sota la carta, veurem si la clariana s'ha convertit en cel clar i magestuós.

Manuel VALLDEPERES

Meridià

Redactors: Sebastià Gasch, Domènec Guansé, Lluís Montanyà, Joan Oliver, J. Roure-Torent, M. Serra i Moret. Manuel Valldeperes.

NOU DOMICILI

Redacció i Administració: Passeig Pi i Margall, 29 pral. - Telèfon interí 11009

Subscripcions i Distribució: P. A. C. O. D. Rambla del Mig, 17 Telèfon 19937 - BARCELONA

50 cèntims l'exemplar

Subscripció: 6 ptes. trimestre

Aquest número ha passat per la censura

(c) Ministerio de Cultura 2006

LA MORAL DIVINA

L'observació i l'experiència constant, ens demostren que ens els actes vitals no existeix cap relació entre l'home i Déu, com creuen equivocadament la majoria de les religions. Mai l'home no ha pogut constatar aquesta relació, i en canvi pot constatar correntment que no existeix.

La dita clàssica de Pròcul, expressa definitivament aquest fet. Podem dubtar, diu l'escriptor de l'època pagana, de l'existència dels déus, però del que no podem dubtar és que no s'ocupen per a res dels homes. Déu tracta l'home como tots els éssers de l'escala ontològica. El dir que Déu ens tracta com a bèsties o pitjor que les bèsties, és dir la pura veritat. Creure el contrari, és fer-nos illusions nosaltres mateixos.

La divinitat o causa creadora i separadora de l'esperit, és cega i sorda, com si ho fos de naixement, davant de totes les criatures, perquè fora de crear i separar els esperits per ferne àngels, no podem saber que faci res més per nosaltres.

Els qui no admeten que les bèsties i les plantes són éssers iguals que els homes davant de Déu, com ens ensenya la hiparxiologia, obliden que fins en el món moral són els nostres germans, perquè no podem trobar cap diferència de tracte diví entre ells i nosaltres.

Les bèsties i les plantes reben el mateix tractament moral que nosaltres, amb l'avantatge, per part de les bèsties i les plantes, que la inconsciència els estalvia els dolors morals propis dels homes, que tenim nosaltres afegits als físics, dels que les plantes tenen el privilegi exclusiu d'estar alliberades, perquè essent esperits absolutament fusionats amb la matèria, no poden tenir cap mena de coneixement. Tot el que hi ha és que, com ens diu la hiparxiologia, tal com nosaltres abans d'ésser homes, vam passar pels graons dels éssers que ara ens són inferiors, ells també, per arribar a ésser àngels hauran de passar pel nostre, i no cal dir que ja sabem el que és sofrir.

En la grandiosa simbiosi que formem els éssers vivents devorant-nos els uns als altres, perquè per a viure necessitem sacrificar la vida aliena, vivint de la mort, els homes devorant les bèsties i les bèsties devorant l'home; les unes des de fora, com els lleons i els tigres, i les altres des de dintre les entranyes, com els protozoaris, vivint a la nostra mateixa sang. No hi ha cap escletxa que deixi veure la mà enguantada per la suposada moral divina, perquè és una mà implacable que tant es preocupa de la vida de l'home més enlairat, com del protozoari tan invisible als nostres ulls, com les estrelles llunyanes. Un microbi que només es veu amb el microscopi és, davant de Déu, com una estrella que només es veu amb el telescopi.

Aquesta visió tràgica i desolada de la vida, no pot constatar mai ni un moment de consol diví, perquè no té altres manifestacions de Déu que la força que ens fa néixer, viure i morir, separant l'esperit de la matèria, operant amb la impassibilitat d'una màquina inventada pels homes que sembla la còpia de Déu.

Ja el poble jueu que és el prototipus del pòble que creu en el Déu moral, que pels jueus era el Déu de la Justícia, de la Misericòrdia i fins de la Venjança, va fer l'observació per mitjà de la tragèdia de Job, de la manca de relació moral entre l'home i Déu. Aquell poble que creia cegament en la justícia divina, va venir un moment en que obrint els ulls a la realitat flamejant que el voltava, es va adonar que aquella justícia fallava i ni oint parlar al mateix Déu que sense sortir en escena pren part des del cel en la tragèdia que Job passa a la terra, no va poder saber si aquella relació moral existia o no existia, perquè Déu, després d'explicar-li les grandeses de la creació que hom li atribueix, li vadir que obeis i callés, perquè del que Déu feia, l'home no en tenia de fer res.

El poble jueu de l'època de Job no li quedava el recurs del de l'època de Jesús, perquè no estava segur de la resurrecció i no podia posar a la terra la justícia que no trobava a l'altre món.

Tota l'aspiració dels jueus d'aquella època, concebuda com la dels indis, per un poble de pastors, era viure molt temps sobre la terra, carregat d'anys, de fills, de néts i de ramats, sense aspirar al cel.

Aquesta suposició que la justícia divina no opera en aquesta vida que diuen que és purament de prova, i per conseqüent la distribució del bé i del mal feta, com veiem, sense cap justícia, no té d'ésser aci, sinó allà, ha estat el darrer recurs dels que constatant fins a l'evidència la manca absoluta de relació moral entre Déu i l'home, aci a la terra, esperen que s'estableixi al cel.

Traduïm el sonet d'Argensola, que com la frase de Pròcul, condensa d'una manera definitiva, aquesta creença de segon ordre, que a còpia de segles d'observació, ha arribat a constatar que en aquest món la moralitat divina no actua:

Digues pare comú, puix que ets el just,
perquè permet la teva providència
que arrossegant cadenes la innocència,
s'enlairi el frau a tribunal august.
Qui dóna força al braç ferm i robust,
que a les lleis que ens has dona fa [resistència
i que el bon zel, que més la reverència
gemegui als peus del vencedor injust?
Veien vibrar les palmes de la guerra
en mans inicues i triomfalment
no deixà a la virtut més que el gemec.
Així parlava jo, quan tot rient
una ninfa del cel ma part, dient: Cec,
és el centre de l'ànima la terra?

L'home creient en el Déu moral en lloc de posar en dubte la moralitat de Déu, que essent amoral més aviat se'ns presenta com a immoral que com a moral, trasllada la justícia divina al cel, portant aixi a la concepció de l'altra vida l'error que l'experiència i l'observació li van fer esvair en la concepció d'aquesta.

Tot el problema jurídic que a la terra no sols queda pendent, sinó quasi sempre mal fallat, té el tribunal suprem d'apellació i de darrera instància, en la vida angelical que ens espera allí on segons les religions fonamentades en la relació moral entre Déu i l'home, els premis i els càstigs seran distribuïts amb justícia absoluta per aquest mateix Déu que actua a la terra, obrant amb injustícia absoluta com constata el sonet d'Argensola escrit al segle XVIIè.

Fins que ha vingut la hiparxiologia, aquest refugi de la moral a les regions celestials de l'infinit i de l'eternitat, era possible i no calia renunciar-hi, com l'observació i l'experiència ha fet renunciar a creure en la moral de Déu sobre la terra.

Però la hiparxiologia descobreix la causa de la moral i n'explica el mecanisme, demostrant que la moral no trascendeix a l'altra vida, perquè no és més que un efecte d'aquesta. Aquest Déu que en la terra ens aferra i amarra a tots els turments, donant-nos i prenent-nos la vida sense cap norma jurídica, és un Déu que viu absolutament fora de la moral, creant-nos i separant-nos de la matèria, i aquells turments i dolors que ens dóna, com ens dóna la vida i la mort, no són més que, com ho és la mort, efectes de la funció separativa a que anem junyits precisament per fer-nos passar d'aquesta vida a l'altra, que és l'únic que fa la divinitat fins ara coneguda com a moral i des d'ara coneguda com a amoral.

Francesc PUJOLS

LES TRES ETAPES D'UNA TRAICIO

La vida política exigeix un minimum de lleialtat, sense el qual ni les funcions estatals ni els organismes encarregats de realitzar-les, poden esdevenir creditors de la confiança pública. Dintre de la independència de pensament, que és precís reconèixer en cada individu, hem d'exigir als funcionaris, de l'ordre que siguin, una col·laboració al règim que ningú no pot titllar de coacció o d'amenaça, des del moment que és expressió de dignitat i disciplina. Es aquesta una qüestió que ha suscitat polèmiques freqüents en el camp de la moral professional i de la ciència administrativa i que avui entre nosaltres ha pres tot el sentit d'un interès nacional i d'una veritable significació històrica. El servei militar d'un país comporta un deure i tot allò que s'aparta d'aquesta línia de conducta, no és manifestació d'una disconformitat, sinó d'un desafecte que a la llarga es converteix en traïció!

Es la voluntat nacional palesada a través d'òrgans inequívocs d'opinió, la que en definitiva decideix la sort d'un país. Aquesta voluntat havia estat suplantada durant més d'un segle en les terres ibèriques. S'havien fomentat totes les divergències que afebleixen la personalitat de les organitzacions socials: separatisme popular, separatisme polític, separatisme cultural. De tot hi ha en l'Espanya vuit-centista i tot això vingueren a enderrocar les eleccions d'ara fa set anys, l'abril de l'any 1931.

Les ombres reaccionàries sotjaven, però, la nova forma de Govern. La primera traïció va ésser consumada per les dretes arran mateix d'establir-se la República. Començà el nou règim per obra i gràcia de les masses populars. Obrers i intellectuals havien preparat l'adveniment d'aquella època que havia d'ésser de llibertat i de treball. Algunes classes benestants veien, també, una possible era de pau i de convivència. Dintre d'una democràcia com la que inaugurava la Constitució espanyola, el joc de les opinions facilitava la propaganda i obria l'esperança per al futur, de totes les ideologies. Allò que restava anorreat per a sempre, era la monarquia i les temptatives concomitants caciquils i oligàrquiques. D'allí endavant havia d'ésser el poble, i solament el poble, el que decidís els destins de la nova Espanya.

No fou, però, aquesta la marxa dels esdeveniments. La conspiració dels vells polítics, passats molts d'ells a la República per art d'encantament, s'aprofità de la bona disposició dels nous dirigents. Generosa amb tots els ciutadans i respectuosa amb el passat, fou sempre la República. A aquesta actitud contestaren les dretes amb la insídia i la calúmnia. Mai no s'han tolerat pels governs campanyes tan malicioses com les que organitzà la premsa dretista durant l'època constitucional contra els homes liberals i les entitats obreres. Una conspiració militar i unes eleccions basades en un programa fals, foren els primers fruits de l'embestida reaccionària. A mesura que el Govern accentuava la seva tolerància, els partits de dreta utilitzaven els mitjans que la llei els oferia per tal de conspirar contra la nova vida de l'Estat. Republicans en aparència, sempre defugiren fer explícita declaració d'adhesió al règim.

Dintre d'aquest ambient, fou preparada la rebellió militar i la guerra conseqüent, d'independència. Fixem-nos avui en el conglomerat de l'exèrcit falsament anomenat «nacionalista». Prescindim de l'aportació majoritària, d'estrangers dels països feixistes, allistats en l'exèrcit facciós contra tots els principis del Dret Internacional, com si fossin nacions oficialment en guerra contra el Govern llegítim d'Espanya. El veritable espanyol no es troba més que en les files republicanes. A l'altre costat hi han organitzades totes les fonts de la reacció, les que durant el segle dinovè, mantingueren el país en constant guerra civil i els nous defensors de l'Estat totalitari, que no han dubtat en obrir les portes als enemics de la seva pàtria.

Malgrat aquesta nova traïció, el poble té plena consciència del moment que vivim; sap també el que pot esperar de l'adversari. La guerra representa un perill pels ideals d'humanitat i progrés, però si així no fos, encara restaria com aglutinant de tots els partits i sindicats, l'amor a la pròpia terra i l'esperit de conservació. El triomf del feixisme fóra l'anullació de Catalunya i d'Espanya; fóra el retorn a l'imperialisme i la dictadura, sementers d'odis nacionals i de guerres de dominació i de conquesta. Un pas enrera en la Història i un pas endavant en la barbàrie. Apellem a la consciència de tots els ciutadans. La traïció de l'Espanya negra és doblement abominable; per allò que és en si i perquè està al servei d'una causa injusta.

J. SERRA-HUNTER

UNES ANECDOTES I UN RETRAT DE CLEMENCEAU

«Gambetta no fou altra cosa que un xerraire insubstancial; Napoleó, un nefast orgullós, ple de vanitat; Poincaré ho sap tot, però no entén res; Briand entén de tot, però no sap de res». Aquestes paraules, a França, gairebé només les podia dir «El Tigre», que posseïa, segons els seus enemics, tres coses que impressionaven, i feien por a tothom; la seva espasa, la seva pistola i la seva llengua. Als vuitanta anys, al Sudà, tombà en rodó, d'un tret, un antílop, a una distància de dos-cents metres. Però tot això és anècdota. Clemenceau valia i era temut per quelcom més que per aquestes coses. Com orador, quan se'l vol comparar a algú, s'ha de citar Mirabeau, com a polític, com a home de Govern, capaç per si sol de salvar un poble, als francesos se'ls fa difícil trobar un home que se li assembli.

Ara farà vint anys dels seus grans discursos a la Tribuna de la Cambra; ara farà vint anys que el vell Clemenceau salvà la seva pàtria i vencé Alemanya. La seva figura nobilíssima, augusta, formidable, ciclòpea, salvà de les urpes teutones una de les més belles conquestes de la civilització.

Més que mai, ara per nosaltres, la seva figura es fa viva i exemplar. Es un mirall en el qual cada dia ens hi hem d'emmirallar una mica. Es tallant, càustic, és el tigre disposat a esmicolar, a mossegar. Veritablement, fa por. Es polític amb la més noble i elevada significació d'aquesta paraula que tots plegats hem atrotinat tant.

Per França, per allò que ell creu noble i just, és capaç de totes les coses. Però una de les facetes més admirables d'ell, són les frases, les respostes ràpides, aplastants. En un moment sap el que ha de fer, el que ha de dir. «S'exagera — els deia als qui li recordaven la seva destrucció de ministeris—. Jo no he tombat sinó un Ministeri, puix que sempre era el mateix».

A M. Radolin — aqueste anècdotes les conte A. Wicart, metge de Clemenceau — ambaixador d'Alemanya, l'any 1908, que l'amenaçà amb reclamar els seus passaports si no li donava certa satisfacció, li contestà: «Senyor ambaixador, són les cinc. A les sis surt l'exprés per a Berlín; sols teniu el temps necessari per agafar-lo».

L'any 1918, se li tirava en cara de mantenir una censura de premsa que ell havia combatut abans. «La situació no és la mateixa — contestà—. Ara sóc president del Consell i no periodista».

A un diputat de les dretes que l'havia interromput durant un parlament a la Cambra, li va dir: «Senyor, jo li prego que m'interrompeixi solament en el cas que tingui quelcom a dir-me».

Era despietat amb els seus adversaris polítics. Només llimava la seva natural asprositat quan tenia de tractar de Jaurés; aleshores el seu verb s'endolcia i les seves paraules no eren fuetades, ni cops admirables de boxador. Amb Jaurés lluitaren junts en l'afer Dreyfus, que dividí per primera vegada França en dos bàndols. Clemenceau tampoc no pogué oblidar mai que Jaurés fou la primera víctima de la guerra, el primer cos innocent que tacà de sang noble i generosa el sòl d'una pàtria en perill.

Fou l'home excepcional, únic; l'home que té sempre França en els moments de major perill; el polític, l'home de Govern que només té un lema, una consigna; salvar la seva pàtria.

La figura moral de Clemenceau, l'anècdota íntima i casolana, ens ha arribat a través de les impressions del seu secretari Mr. Martet. La seva figura física, es cuidà d'oferir-la a la posteritat, amb exactitud biològica, el seu

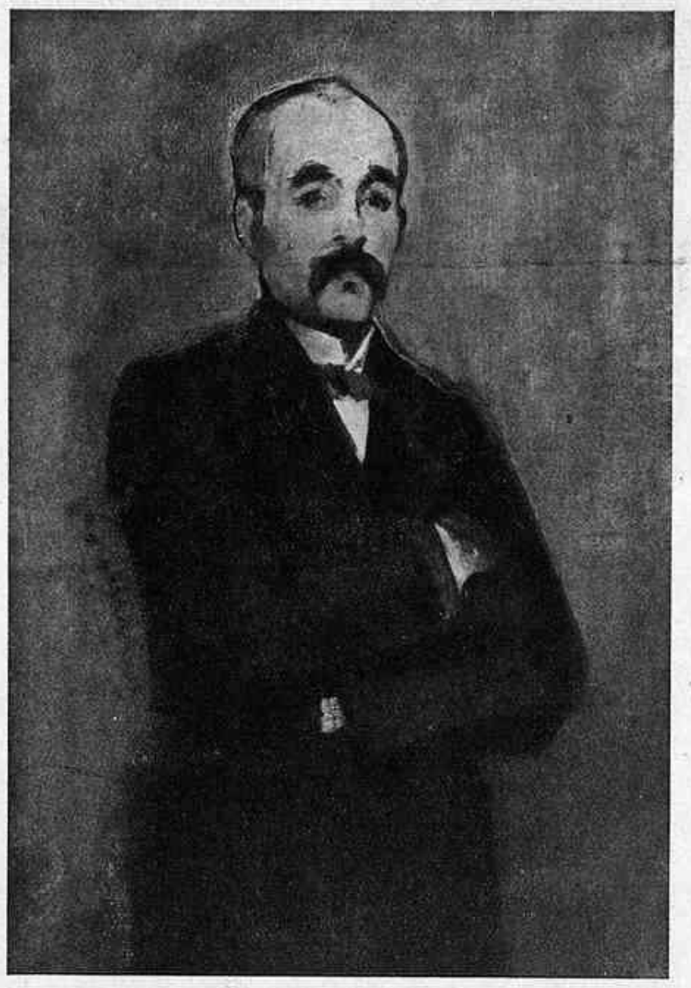

UN CLEMENCEAU POC CONEGUT. RETRAT DEL 1879, DEGUT AL SEU AMIC EDOUARD MANET (MUSEU DEL LOUVRE)

metge de capçalera, Wicart. Es ell qui retrata el Tigre amb aquests mots:

«Tallat totalment en força rústega — com Mirabeau — el seu cos atlètic, atàvicament desarollat, fou d'una musculatura que la gimnàsia i l'esgrima eixamplaren encara més. El pit ampli, s'ajupia sota les espatlles quadrades; el coll fort i curt, es confonia en un sol bloc amb el seu cap tallats a cops de destral; el front voluntariós i hipertrofiat per dues conques orbitàries protuberants; els pòmuls abultats, formant una sola línia amb el seu nas rom, que donava a la seva fisonomia una aparença de mongol, la semblantsa del qual, feia encara més notable els enormes bigotis caiguts cobrint les seves formidables mandibules d'angles sortint...»

Professionalment, el Dr. Wicart el va conèixer durant les mogudes sessions realitzades al Consell dels «deu» i dels «quatre», que ell presidí mentre es discutia el tractat de pau. Aleshores el tingué de sotmetre a tractaments diaris per tal de combatre la seva sordera — malaltia dels genis — i també per vèncer una tos rebel i un estat asmàtic que entorpia la seva respiració i li ofegava la veu.

En la intimitat de la seva ànima, el Tigre estava molt lluny d'ésser la paorosa figura parlamentària que tots temien. Clemenceau era un apassionat de les bones lectures, de les novetats literàries, un crític excepcional, d'un gust refinadíssim. La seva cultura era profunda, escolàstica, a l'antiga manera francesa. Era erudit en grec i llatí. Coneixia tota mena d'escriptors i tota mena d'obres. Fou amic dels pintors impressionistes i d'homes com Zola. Però una de les seves grans predileccions fou la música, especialment Mozart, tot gràcia i bellesa, el qual, a través de la seva inspiració divinal, sabia transportar-lo en els camins de la tranquillitat i dels inefables oasis espirituals.

Artur LLORENÇ

DIALOGA AMB LES RUNES

Una tarda dolcíssima de març,
Sense saber el consell que jo prendria,
"Dialoga amb les runes", com d'un arç
La veu interior, amb jerarquia

De manament, punxava el meu voler,
I m'encamina, em porta a l'infortuni
De cases desolades pel poder,
L'aflicció i la mort d'un noviluni,

Ja que no del martiri, ni recança
Del no ser inclement. He vist parets
Ben molles de records i la venjança
Com cridava en silenci, la gran set.

Jo els he dit molt baixet: "espera, espera'm..."
I m'han respost, que, "som al lloc mateix on era'm".

Barcelona, 31 de març del 1938

Ramon TOR

(c) Ministerio de Cultura 2006

LES ARTS

LA PRIMERA EXPOSICIO TRIMESTRAL D'ARTS PLASTIQUES

No havent estat possible instal·lar-la a l'esplèndida sala d'Exposicions del Casal de la Cultura, tal com havia estat anunciat, s'ha obert als baixos del 14 de la Plaça de Catalunya, la Primera Exposició Trimestral d'Arts Plàstiques, organitzada per la Direcció General de Belles Arts, depenent del Ministeri d'Instrucció Pública.

Cal elogiar incondicionalment la sana orientació d'aquesta organització. Creient que les circumstàncies excepcionals que travessa el país no poden ésser una paralització en la pràctica, desenvolupament i divulgació de les Arts Plàstiques, el Ministeri d'Instrucció Pública ha cregut necessari establir el caràcter de periodicitat dels seus concursos nacionals, tot i organitzant-los de manera regular i permanent, per tal d'estimular i valorar la tasca dels artistes. Aquesta extensió significa, al mateix temps, un eficaç ajut material a pintors i escultors, per tal com cada obra acceptada i exposada serà adquirida.

Així mateix, amb l'objecte que aquesta incrementació de l'ajut i estímul als artistes assoleixi una divulgació i una popularització sense precedents, són organitzats Concursos trimestrals de crítica d'art, que serveixin per a mantenir constantment desperts, la preocupació i l'interès que els Concursos d'arts plàstiques suscitin entre els artistes i el públic.

Estructurada amb fina sensibilitat i lúcida intel·ligència, aquesta organització no pot ésser més ben orientada, com hem dit al començament i com se n'haurà pogut fer càrrec el lector després de llegir el precedent resum. Els resultats, però, no són tan satisfactoris. Cal confessar-ho. Veiem-ho.

* * *

Gairebé totes les obres exhibides en aquesta Primera Trimestral són de temes bèl·lics. Això està molt bé. Quan tot un país es troba en peu de guerra, l'artista no pot romandre sord davant el clam enardit de tot un poble. Però és convenient que l'artista serveixi aquesta fe amb mitjans de qualitat. Desgraciadament, aquesta qualitat no és gaire abundant en aquesta Exposició col·lectiva.

Com hem dit alguna vegada, existeixen obres de tesi revolucionària, però de valor plàstic nul, i obres sense argument, però magistralment pintades o esculpides. Ben equilibrades, hi ha, també, les obres revolucionàries que són, al mateix temps, obres d'art.

Aquest punt dolç, aquest equilibri ideal i desitjable, no ens és pas ofert amb llarguesa pels expositors de la Primera Trimestral.

Amb tot, alguns noms resten gravats a la memòria després de visitar aquest certamen.

Ramon Gaya hi té una obra considerable a desgrat de les seves reduïdes dimensions. Classicisme líric, museisme viu, serenitat i noblesa, aquesta tela finíssima, incisiva de dibuix i subtil de colorit, és feta de simplicitat, de fermesa, de dignitat.

L'*Escarni*, de Pedro Flores, és un oli ric en matisos plàstics: damunt la geometria d'una composició molt cenyida s'estén — bronze i or vell — una pasta de sumptuosa brillantor.

Manuel Angeles Ortiz exposa uns *Fugitius* en els quals la violenta deformació dels contorns damunt un blanc de calç, un vermell de sang de bou i un negre de desesperació creen un expressionisme bàrbar i punyent.

Navarro Ramon presenta una *Repressió* que és resum i compendi de l'Espanya negra. Retallada i concreta, pintada amb una gamma que sembla manllevada a un vestit de guàrdia civil descolorit pel sol, aquesta obra és rica en sordidesa al·lucinant.

Eduardo Vicente és un colorista greu, que sap matisar els grisos i els blaus, i que ens ofereix un *Madrid* ple de dramatisme contingut.

El *Bombardeig*, d'Enric Climent, esgarrifosa materialització de la destrucció, és una tela treballada en plena pasta, una pasta rica i densa, i abundant en troballes de modelat i llum.

Antonio Rodríguez Luna colpeix l'espectador amb una de les aportacions més importants i impressionants de l'exposició. Símbol vivent de la desesperació, de l'odi i el terror, aquesta tela ambiciosa, feta de fang i de sang, i en la qual canten tràgicament els grisos i els negres, conté efectes molt afortunats de color i de construcció. D'aquest artista són també quatre dibuixos magistrals, d'una complexitat formal i psicològica tan gran, que renunciem a parlar-ne en aquestes notes succintes per a dedicar-los un altre dia un extens comentari.

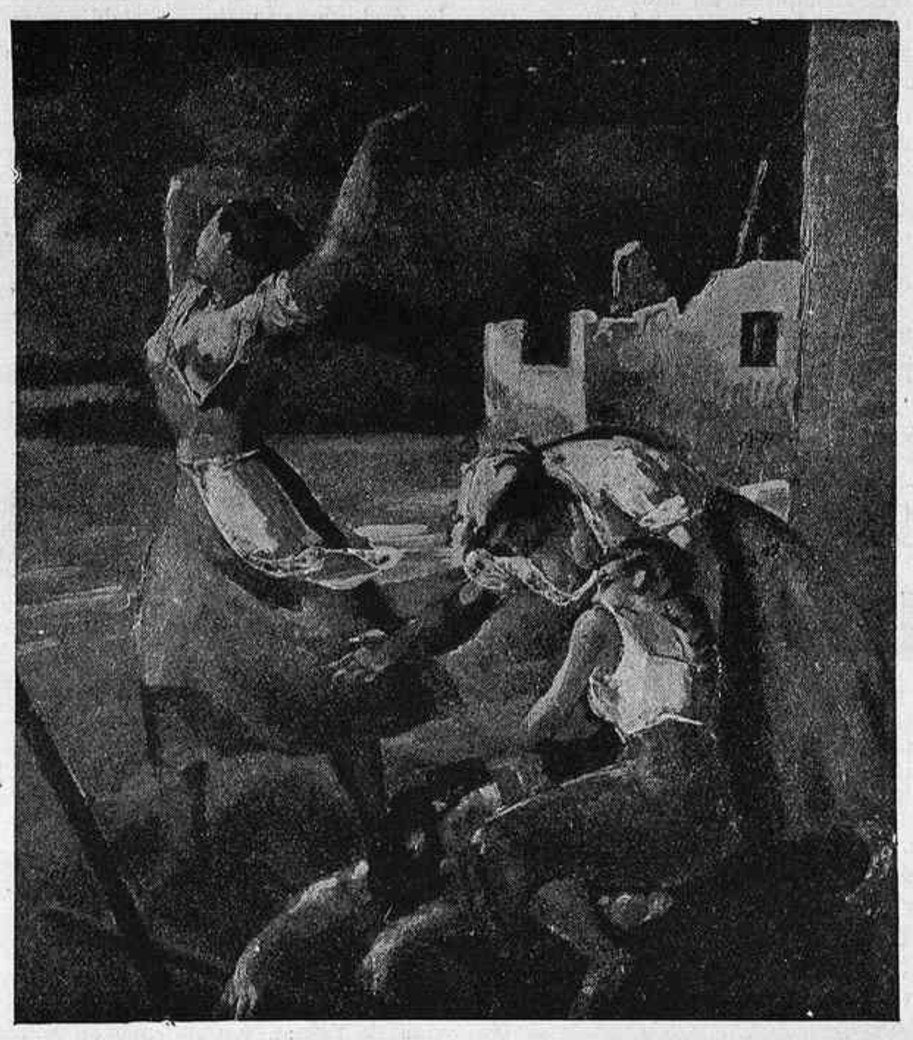

RAMON GAYA : ESPANT

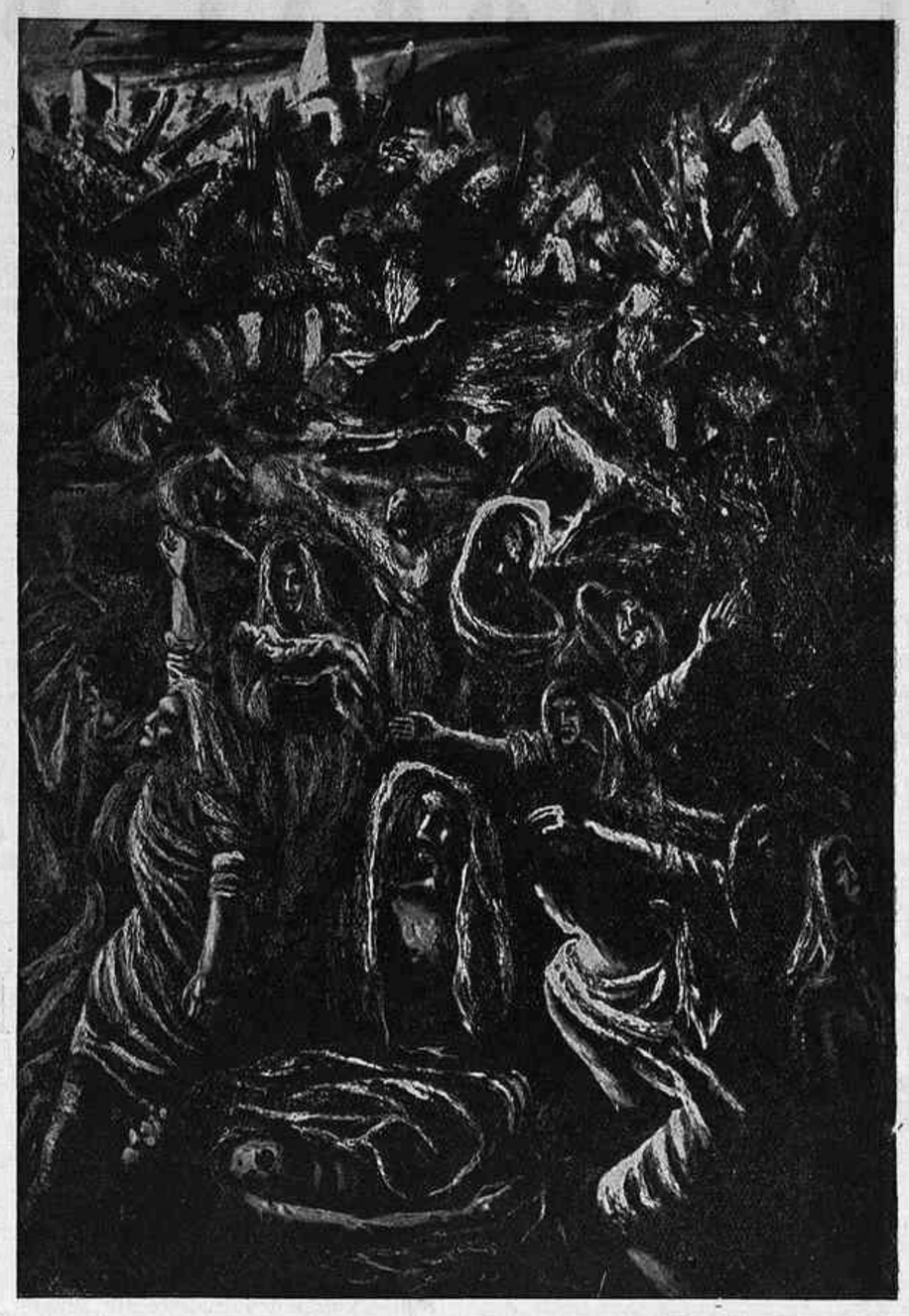

A. RODRIGUEZ LUNA : BOMBARDEIG DE COLMENAR VIEJO

Molt remarcables són, també, les aportacions de Francisco Mateos i Antoni Costa. El primer exhibeix una intensa *Nit* (oli), i *Salamanca*, sis aiguaforts acusadors, venjadors, cruels, burla sarcàstica travessada per lluïssors de ferocitat.

Costa presenta uns *Captius*, tela enèrgica en la qual uns rostres patètics es retallen damunt un cel encès.

Els nostres lectors ja coneixen aquests dos pintors. Ens n'hem ocupat llargament ací mateix.

Cal igualment esmentar la contundència expressiva d'Helios Gómez, l'arabesc sensible i les coloracions tendrament primaverals de Garcia Narezo, l'agut sentit pictòric d'Eduardo Muñoz, les teles de López Obrero, Sainz de Morales, etc., etc.

Abans d'acabar direm que s'observa en aquesta Exposició una absència lamentable de pintors catalans. Tenim valors molt importants que no figuren en aquest primer Concurs Trimestral. Es que no s'assabentaren de la seva convocatòria? Es que no han volgut concórrer-hi? El cert és que, llevat de l'esmentat Costa, de Francesc Domingo, que ha fet acte de presència amb una petita tela que no dóna idea de la vàlua d'aquest gran pintor de la precisió lineal i psicològica, i de Ramon Calsina, que ens ofereix una bella mostra de les seves dots plàstiques i expressives, la majoria de bons pintors catalans no estan representats. Es una llàstima.

* * *

No es pot dir el mateix dels escultors catalans. Aquests, en efecte, tenen una representació brillant en la Secció d'Escultura.

El formidable Josep Viladomat, el secret i la gran força de l'art del qual és la naturalitat, la vida, i totes les escultures del qual semblen parides sense gota d'esforç, hi ha concorregut amb un guix titulat *El Madriles*, que posseeix una extraordinària vitalitat anímica, un guix que palpita i que viu.

Apelles Fenosa, l'exquisit, presenta una petita obra, *Lleida*, la tendresa i l'encis de la qual exhalen un lirisme penetrant i mordent que ens colpeix per la seva punyent intensitat. Aquesta obra és un moment fugitiu d'emoció materialitzat per un sentit molt viu de l'escultura.

Molt remarcables, també, la *República*, d'Enric Casanoves, amarada d'aquella serenitat clàssica ja proverbial en aquest mestre. I el relleu d'Adolf Armengod, artista que sap, qualitats rares, estilitzar sense ressecar i decorar sense sobrecarregar. I el robust *Dinamiter* de Canyes, i el vibrant *Heroi*, de Coscolla...

Dels no catalans es destaca A. R. Gonzàlez López amb una *Pubertat* tota plena de dolçor expressiva, i algun altre.

Sebastià GASCH

Escrit el precedent comentari pel nostre redactor, després d'efectuar una visita privada a la Primera Trimestral, ha estat ajornada la inauguració d'aquesta, que havia de tenir lloc el dissabte passat, dia 16. A desgrat d'aquest ajornament, però, han estat adjudicats, i fets públics, els següents premis:

Els primers premis de pintura han estat atorgats a Joan Navarro Ramon i Ramon Gaya. Els segons, a Jesús Molina i Enric Climent.

El primer premi d'escultura ha estat atorgat a Josep Viladomat.

També han estat premiats un dibuix d'A. Ballester i una aiguafort de P. Bartolozzi.

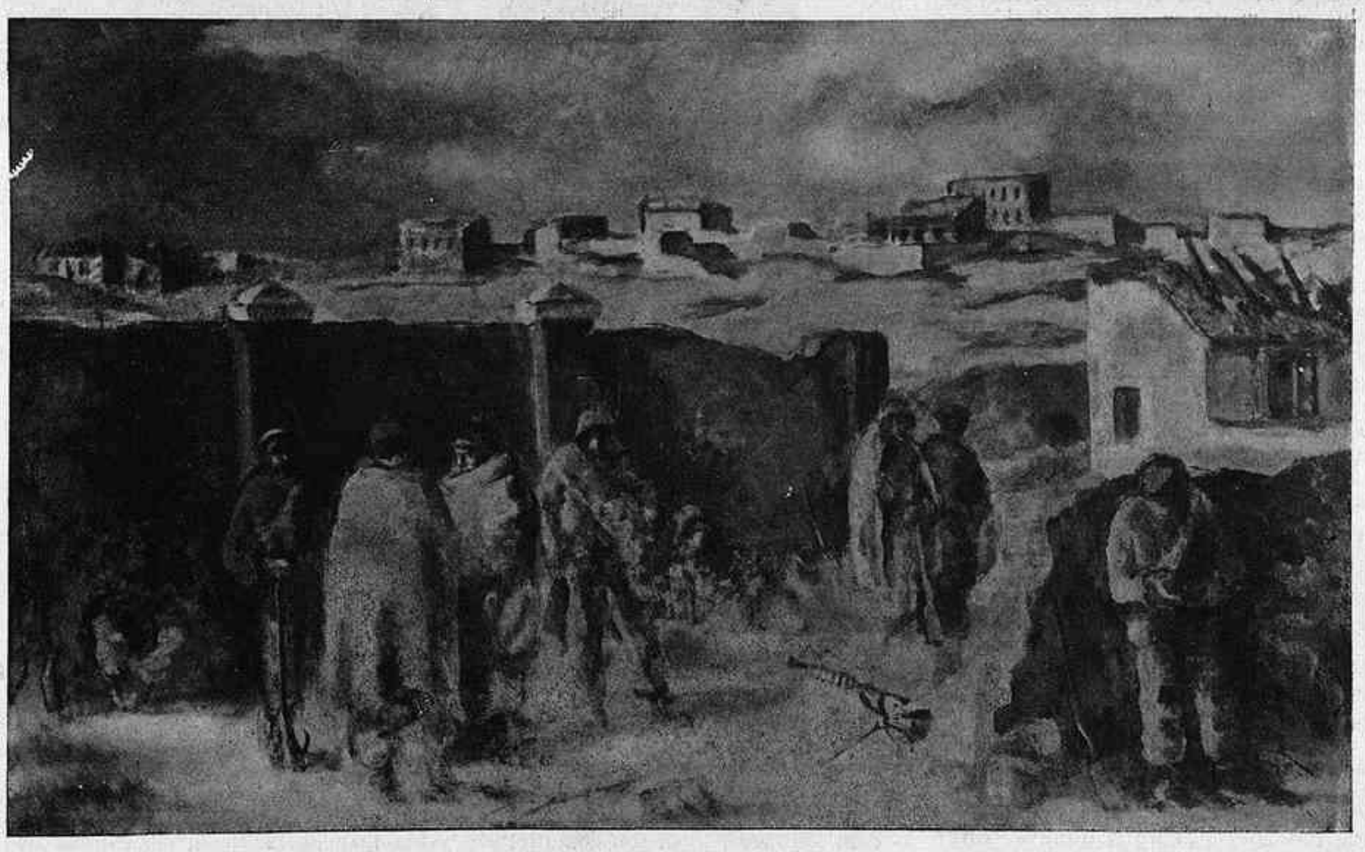

EDUARD VICENTE : MADRID

M. ANGELES ORTIZ : FUGITIUS

CARNET DE LES ARTS

■ *El museu de Lió anuncia noves adquisicions: un Van Gogh d'Holanda, una Pascin, uns grans de raïm — perfectament! — i un Hippolyte Flandrin representant, diu el* Progrés de Lyon, *«un pastor antic de carns rodanxones». Feliç museu! En fi, quan la subscripció oberta entre alguns generosos lionesos, haurà produït la suma de 32.000 francs, el museu es podrà oferir un Simon Vouet. Uns lionesos rondinaires, que no tenen el gust escolar de les fires de mostres, sobretot en el museu d'una ciutat que tingué una escola magnífica de pintura (Berjon, Grobon, Carrand, Vernay, Puvis de Chavannes, etc.), pretenen, molt justament, que l'amenitat de les col·leccions lioneses seria augmentada per llur especialització. Cal al museu de Lió, una sala Carrand, una sala Ravier, una sala Baudin... una sala de cadascun dels mestres del* XIX, *grans i petits, que guanyen en ésser vistos en llur clima on anirien a estudiar-los. Es pot trobar a tot arreu el trist Vouet i no és necessari de veure el mediocre Flandrin, àdhuc en la seva ciutat natal.*

■ *El pintor francès Daragués, que executà una decoració destinada al cuirassat* Georges Leygues, *s'embarca per a un creuer de sis mesos en l'Oceà Indi, amb el títol de «pintor de la marina».*

El nostre confrare Beaux Arts, *fa a propòsit d'això, aquesta remarca:*

«Aquest títol oficial no havia estat fins ara, atorgat més que a artistes de la més desoladora mediocritat. Ens felicitem que el nomenament de Daragués, etc...»

Evidentment. Però Beaux Arts *oblida que Paul Signac fou pintor oficial de la marina, no per a decorar cuirassats, sinó per a executar en pau algunes aquarelles en els recons de ports militars interdits als paisans, sense córrer el risc de Corot, després de Renoir, que els gendarmes inquietaren seriosament quan pintaven en els glacis de La Rochelle.*

■ *Una cinquantena de reproduccions ben tirades, en colors i en negre, mostren la pintura anglesa, tal com és presentada al Louvre. Aquest recull forma el número 2 (març) de l'*Amour de l'Art, *nova manera.*

El públic no mancarà de veure's sorprès per l'abundància dels textos i de les ilustracions i el luxe d'una revista que recorda l'època d'abans de l'any 1914, quan el paper no costava res i la impremta encara menys.

Edmond Jaloux hi defineix la pintura i la poesia angleses. Michel Florisoone, els artistes representats al Louvre, i Maurois les caricatures del Pavelló de Marsan.

■ *Hi ha pocs compositors francesos contemporanis, la música dels quals sigui universalment interpretada com la de Vincent d'Indy. No és d'estranyar, doncs, que arreu del món s'interessin pel projecte de monument que els amics i deixebles del mestre volen elevar-li en el Vivarais, a Boffres, no lluny de la casa on va néixer.*

El comitè d'acció és presidit per Gabriel Faure, el delicat novel·lista, inspector general de Belles Arts. Marcel Gimond, escultor, ha fet ja la maqueta d'un bust en relleu que serà inscrit en un simple bloc de granit. Sens dubte, Gimond s'ha recordat de l'horror que inspirava a D'Indy el monument de Gounod del parc Monceau, amb el seu enfarfec de figures que pretenien ésser simbòliques.

(c) Ministerio de Cultura 2006

L'ORACIO D'UNA DONA

Ella travessava una sala i la deixava tota plena de perfum. Quan entrà a la galeria severa de vells quadres austers, la seva figura mòbil, de dona bella, feia una taca da mondanitat i escampava un aire de temptació que enfosquia els rostres d'aquell Greco cremant d'esperit i encarcarava la negror de les fustes i l'or vell dels marcs.

La rialla s'immobilitzà en el seu llavi carminat, corpresa per la solemnitat del lloc. I el braç enjoiellat, aturà un gest massa viu.

El vell senyor, de vestit negre i cara de sàtir penedit, que trepitjava suaument, passà al davant, assenyalant els quadres. S'aturava davant de cada un, en deia el tema i el nom de l'autor.

Arribaren davant d'una tela que representava un jove cavaller de l'Edat Mitja. Els vestits eren de colors vius, el cos, de viril esbeltesa i el rostre d'una bella morenor. El negre acompanyant, assenyalà la figura amb la mà secallona i restà uns moments sense dir res, mirant-la. Després, mormolà, plegant les mans:

—Sant Lluís Gonçaga. Resem-li un parenostre.

Ella alçà els ulls vers la pintura...

El sant de la virginitat! I tan bell com un «Don Juan» de disset anys.

El senyor ressec, amb els ulls baixos i mirant-la a ella de reüll, remugava la vella fórmula doctrinal del parenostre. Però la dona perfumada no la pogué recitar. Quelcom li entelava la memòria com una fumerola de sàndal que s'enlairés de dintre d'ella, com si tots els bocins de la seva ànima es vaporitzessin en una oració imprevista, mai dita, feta d'ella mateixa, composta del seu propi ésser. I com l'aroma en el fum de la fusta preciosa, tota la seva vida volava en l'oració que se n'extreia.

—Sant... Ah!... Lluís Gonçaga... Tan ple d'humanitat!

Quina meravella, la santedat vostra!

Per mi, dona, és gran miracle d'un déu el de la santificació d'aquesta joventut d'home.

De la més esplèndida de les joventuts baronívoles, ell n'ha fet una urna mística... Quin poder!...

...Novell cavaller, no heu après encara de fer reverències; no n'aprendreu jamai. Tant com em plauria veure el vostre gest de cavaller novell, en inclinar la testa somrient, tot reposant la mà, que encara té timidesa d'adolescència, sobre l'espasa elegant!

Oh! Irreverent de mi! Perdó!

Oblidava que un poder esbalaïdor ha fet de vós cosa sagrada. Però quan la meva mirada ha topat amb la vostra, després de lliscar per les sedes del vestit de cavaller, per la brunor de les mans adolescents, aquesta llum del cel que en ella nia, m'ha colpejat fort... i he sentit un terror i un gran respecte... i m'he tornat a meravellar...

El meu genoll es doblega i sóc jo qui inclina el cap, però és amb gest de pobra criatura esporuguida davant la immensitat... I quan recordo que sóc dona, abaixo el cap i sento més ampla la vostra auriola.

Sant! Escolteu-me... Voldria demanar-vos... Vós deveu poder fer moltes coses, ja que sou sant. Voldria demanar-vos... Oh, res! Es massa tard!

El cel hauria pogut fer un miracle, amb mi, també. Hauria estat tan gran com el que féu amb el cavaller Lluís Gonçaga, perquè de joventut no en tenia pas més ell que jo. Quan m'haurien vist bruna i encesa de llavis, la llum del cel dels meus ulls hauria fet creure els incrèduls. Però cap déu no m'ha volgut per urna del seu temple; m'han deixat ésser dona. I jo us envejo, cavaller, que ereu bell i us feren ciri de l'ara d'un déu.

Més ben dit, voldria envejar-vos... perquè raono i comprenc la grandiositat del fet de la vostra santificació. Però, com que sóc dona, el cor no sap d'envejar-vos; sols sap extasiar-se davant la vostra joventut. Aixi l'esperit copsa més el poder que s'hi ha esmerçat i l'adora amb tota la força de les seves sensacions encontrades.

El cor es dol. No és bo per gaire més que per doldre's, el meu pobre cor de dona làs de tant amar. Feliç vós, que heu amat només amb l'esperit, allò que sols a l'esperit es fa a bastador! El cor està massa embolcallat de carn, per poder percebre els batecs de l'èter.

Si al meu cor el deixeu parlar, us dirà una història cançonera, gastada de tantes vegades de passar per tants llavis. El dol del meu cor és una agulla de cosir que ha enfilat en el seu fil tots els cors de la humanitat; darrera el meu, n'enfila d'altres i d'altres... i jo ja sóc una perleta sense nom en el collar infinit.

Però, ai! escolteu-lo el meu cor, que ell en mi és més que tot, perquè sóc dona.

...Jo tenia un amant que s'assemblava a vós: de rostre bru, de boca roja, de cabell negre. Amb ample pit i front valent, encara era tot ple d'adolescència. Com vós, cavaller sant, tenia en els ulls una llum tan clara!

Per aquella llum clara dels seus ulls, que no tenia cap altre mirar d'home, jo estimava el meu amant. I era per mi tan preuada aquella llum, n'era jo tan avara, que, com si fos un foc sagrat, volgui fer-me'n vestal vetlladora.

A la claredat de la mirada de l'amant, vaig pensar donar-li per guarda el meu estimar pur de donzella enamorada. Jo, que no coneixia l'amor, no sabia que la seva puresa fos tan tèrbola.

El meu amor pur s'inclinava cobrint els ulls de l'estimat, com un sàlzer sobre l'aigua tranquilla d'un llac. Igual que les branques de l'arbre, el meu amor feia ombra damunt de l'aigua, interceptant el reflexe del cel.

Quin neguit em donava aquella ombra, que era la meva pròpia i jo no ho sabia!

Vingueren les amargors, les llàgrimes, el dolor...

Vingué el dolor suprem de la donzella enamorada!

...Un dia, un amic em parlava d'ell. Deia: —Oh, no el coneixeríeu! Sabeu aquella claror...? Doncs, ja no hi és. Ara el seu mirar és igual que tots els mirars de la gran riuada. Ell que hi flotava tan resplendent!

Dieu-li al vostre déu que em perdoni, sant Lluís, que perdoni la meva impia vanitat. Perquè, sabeu?, la nova que em donà l'amic fou consol al meu dolor: és clar!... lluny de mi, queia per sempre més la flor de llum i mai altra vestal s'hi aproparia.

Sols ara, ara que ja han passat anys, en veure per primera vegada els vostres llavis rojos i els vostres ulls amb resplendor d'infinit, sento la melangia d'aquella llum que s'extingí i em penedeixo d'haver-me cregut vestal.

Han passat anys...

Aquell cor de donzella enamorada, rodolant pel temps a trontolls i batzegades, ha esdevingut un cor de dona, tivant de fortalesa, sucós de debilitats; cor que lluita sempre i sempre venç i és vençut. Rodolant, rodolant, ha arribat en front de vós, oh sant de l'auriola blanca! en front de vós, cavaller adolescent! Ha tremolat..., ha aspirat l'aire que us envolta..., us ha vist gloriós sobre les seves evocacions, com un sol sobre els núvols.., i us ha allargat les mans, tot bategant, defallint, oblidat de la seva força i ple de la seva debilitat, plorós, estremit...

Lluís Gonçaga... acoteu una mica el cap i mireu-me! Més, no, no, no l'escolteu aquest prec meu. Vós sou sant i no heu d'abaixar els ulls fins a ran de terra... Ai, pobra de mi! Si no sé ni de penedir-me! Si vós em dieu pecadora i jo sols em dic que sóc dona! Em seria dolç el penediment, si vós me l'ensenyessiu... Però, vós no haveu hagut de conèixe'l i potser no sabríeu ensenyar-me'l.

Si vós, jovincel divi, haguéssiu estat pecador i la penitència us hagués santificat, jo voldria seguir el vostre exemple i ésser tan santa com vós. Però he fet tard per aprofitar les vostres lliçons i el que sou, jo no ho seré mai. A l'altre món, si hi sóc admesa, què lluny estaré de vós! Oh, quina angoixa!... Si les meves llàgrimes, apilades, fessin llisa pendent des del vostre pedestal lluminós als meus genolls flectats...!

Sant Lluís: tal com m'haveu aparegut, amb aquestes sedes de cavaller que tan de pressa canviàreu pels hàbits de sant, heu convertit tota la meva vida en líquid tumultuós que s'ha escampat als vostres peus. Oració com aquesta, no n'haveu escoltada mai cap.

Tal com és, accepteu-la la meva oració, Sant Lluís per qui no he sabut recitar el parenostre. Tal com és, accepteu-la la meva adoració, oh, poder que heu fet els grans sants i els grans miracles!

. . . . . .

Estava sola.

El vell secalló, incomprensiu davant d'aquella mena d'èxtasi, havia sortit.

Ella tornà al seu posat habitual. Bella i coqueta. Amb la punta de les ungles vernissades, envià un petó a la figura del quadre. I fugi corrent, perquè totes les altres cares li feien por.

Anna MURIA

(Il·lustració de Commeleran)

REVISIO DE POUSSIN

En la història de l'art hi ha valors nuls, valors passatgerament estimables, adorables i tot, i valors eterns. Dels primers es pot dir que no cal mai revisar-los perquè el testimoni de llurs contemporanis i dels venidors, els és unànimement advers; dels tercers es dirà que no són tampoc revisables pel testimoni de llurs contemporanis i el dels venidors, els és unànimement favorable; dels segons, cal dir que són valors a tota hora revisables. La gènera que gosa emprendre aquesta revisió podrà amb raó considerar-se la més intel·ligent, ja que la feina de revisar una valor qualsevulga, implica no sols que els revisors tenen un jui més clar, una més fina percepció, sinó un major coratge; aquesta feina és, com la de vogar contracorrent, feina àrdua i perillosa. Al revisor de valors eminents, li calen aquestes virtuts redoblades i màximament impulsives: ella ha de contradir idees i sentiments pregons i arrelats; ell ha d'oposar-se a un enorme volum de conviccions i de decisions tant més llord i incommovible, com més llarg sigui en el passat aquell criteri de superioritat.

Les revisions esdevenen la major part de les vegades per raó de lenta reacció dels esperits: és tot un estat d'opinió que es va formant, un inconformisme que al començ no gosa formular-se per temor al *tolle-tolle* universal, que poc a poc gosa perquè percep la minva en qualitat i en quantitat d'aquell criteri sublimador. Aixi es produïren els revisionismes de l'art grecoromà decadent, molt senyaladament la revisió del grup del Laocont, també l'art de Guido Reni; modernament, la revisió de la pintura de Leonardo. Jo diria que estan en l'ambient les revisions de Murillo, D'Andrea del Sarto, d'una bona part de l'obra de Goya i, en fi, per no citar massa artistes consagrats, de l'art de Nicolau Poussin.

Fins aci, em refereixo sols a les revisions negatives. Pel que fa a les afirmatives, com és el cas de la revaloració del Greco, De Vermeer, de Metsu, de Terburg, de Carel Fabritius, de Van Goyen, d'Aert de Gelder i de moltes altres figures del segle XVIIè holandès, de Turner, de Blake, etc., el revisionisme no és ni lent ni prevé de la massa sinó que és ràpid i surt d'un grupet de *connaisseurs*, d'un cenacle, de vegades d'una sola persona.

Em penso recollir un d'aquests estats latents de l'opinió revisora si ara poso damunt la taula de dissecció revisionista, l'obra del celebradissim pintor de Les Andelys. Es pot dir de la pintura de Poussin — el gran Poussin, per no confondre'l amb altres Poussins de menor talla — que ha conegut dues èpoques glorioses dintre una constant glorificació més o menys somorta. Poussin fou un d'aquells artistes no massa abundants que ja en vida conegueren la màxima glòria i la fortuna. Encara avui dia és admirat incondicionalment com artista eminent i exemplar, com a filòsof o esteticista, com el més perfecte representant de la pintura acadèmica; alguns autors el consideren el més pur representant de l'Acadèmia en pes. En els temps moderns, a partir de les acaballes del segle passat, Nicolau Poussin conegué una revifalla admirativa sobretot entre els crítics i altra gent dedicada a la glossa de les arts plàstiques. L'Impressionisme en tingué la culpa. Quan vingué l'embafament d'aquesta escola vuitcentista — embafament que sols experimentaren els literats que mai no comprengueren la pintura de Monet i els seus companys—, la pintura de Poussin fou com l'antídot, es presentà com una aparició miraculosa: Déu posa el bàlsam a cada llaga, digué aquella santa germandat. En efecte, el color daurat, el dibuix cenyit, la pinzellada llarga, aplomada, modeladora i constructiva, sàviament estesa damunt de la tela, les seves composicions historiades, tot, en la pintura de Poussin, s'oferia als anti-impressionistes com la contrapartida exacta, diametralment oposada, de la pintura impressionista. Com que la pintura de Poussin és colpidora pel seu gran tó, el careig entre ella i la de l'escola de Battignolles podia, amb molta probabilitat, a la colla sempre renovada dels ciutadans jurats en el procés entaulat contra l'Impressionisme, arrancalos el judici condemnatori que els defraudats per aquesta pintura tenien dret a esperar.

Però Poussin no és pas el gran pintor perfecte que ens cal als academistes d'ara. Poussin és certament un magnific pintor en *La Cacera de Meleagre*, del Museu del Prado; en *Les Cendres de Foción*, de la Col·lecció anglesa del duc de Derby, i en *Els Filisteus i la pesta, Els pastors d'Arcàdia, L'Enterrament de Foción* i *La Inspiració del poeta*, del Museu del Louvre, potser en alguna altra obra escadussera; la immensa majoria de les altres pintures de N. Poussin, és molt inferior a aquestes, les quals, però, estan lluny de la perfecció; moltes n'hi ha que són francament dolentes, afroses.

Hom ha sobreestimat modernament N. Poussin pel to daurat de la seva paleta. Aixi mateix hom estimà el color de Franz Hals; però les restauracions i neteges de les teles de l'holandès, han demostrat que el seu color era, ben al contrari, un color fred, fredíssim, i no per això inferior al color daurat d'abans de la neteja, sinó molt superior; i cal encara retreure que la suposada calidesa o dauradura del color de F. Hals, no era sinó rancior dels vernissos, esgrogueïment uniforme i ofegador de la gamma rica de tons freds que és la genuïna. Exactament es pot dir de la calidesa de la paleta poussiniana. A la Galeria Nacional de Dresden hi ha la tela titulada *L'Imperi de Flora*, excepcionalment lliure de vernissos o, tal vegada, desvernissada, la qual ens descobreix que el color de Poussin, era més aviat fred i clar. La *Sagrada Família*, del Louvre, havia estat emmarcada durant molts anys en un marc més estret que la tela originària; l'emmarcament adient d'avui descobreix les dues faixes laterals que fins ara havien romàs ocultes, doblegades, probablement des del començament, cap al darrera del bastidor; i aquestes dues faixes verticals, que mai no foren vernissades, revelen un color menys càlid i menys harmonitzat per l'esgrogueïment general del vernis vell.

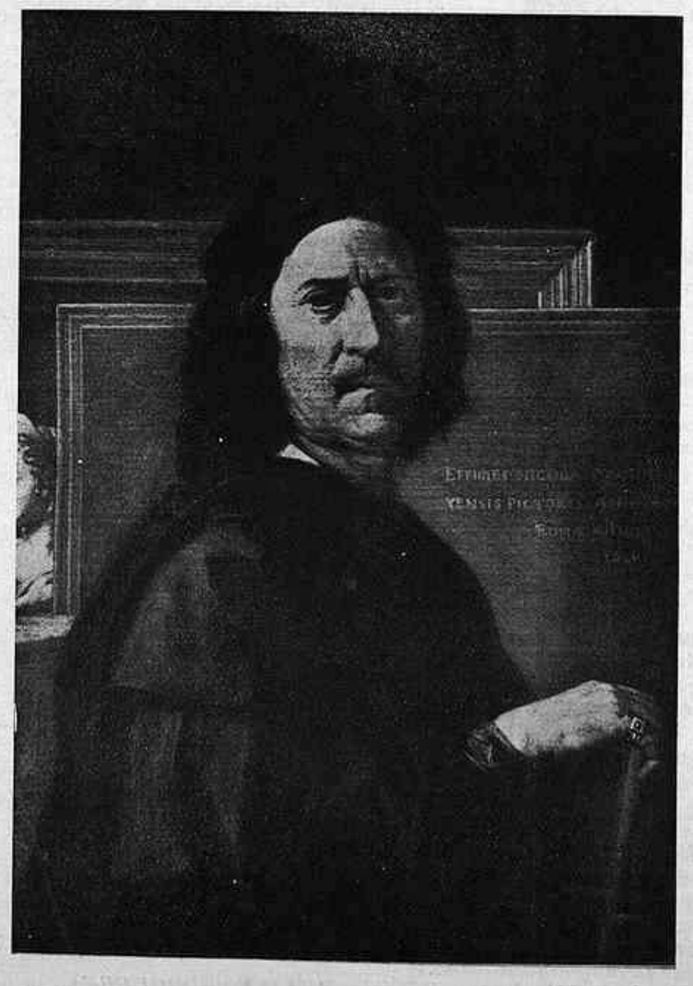

POUSSIN: RETRAT DE L'ARTISTA EN 1650 (MUSEU DEL LOUVRE)

Com Leonardo, el cèlebre mestre francès ha estat un detestable tècnic del color: ignorà quins eren els colors bons i quins els dolents, quines barreges eren o no metzinoses per als colors, quins vernissos i mèdiums eren o no eren nocius, i el resultat ha estat una alteració diabòlica dels colors, dels tons i de l'harmonia o entonació, la mort de certs matisos: el pitjor enemic de Poussin no hauria pogut imaginar un més complet sabotatge de la seva obra. Certs colors dolents han ennegrit enormement o s'han aclarit, ço que produeix uns desentons esborronadors: una nota escandalosament esclatant en una composició colorista terrosa, bistrosa o negrosa excessivament fosca; o bé alteracions del to i del color, mortals, com és el cas de la tela del *Sepeli de Crist*, de la Galeria Nacional de Dublin, on veiem els blancs transformats en grisos; o com en la ja esmentada tela de *L'Imperi de Flora*, on els tons més brillants de certs ropatges han devingut més foscos que les ombres dels propis ropatges. Com la majoria dels pintors del seu temps, Poussin no posseïa foscos prou resistents per a modelar els ocres i els vermells, colors que actualment han perdut llurs ombrejats. Poussin provaria constantment colors i vernissos, mèdiums i potingues nous, perquè la ruïna coloristica de les seves teles no és sempre del mateix gènere: tals colors que resulten desastrosos en determinada obra els veiem ben conservats en una altra. Quan aquestes alteracions es produeixen en les carnacions el mal devé d'una gravetat summa. La ruïna de la pintura de Poussin és constant, perceptibles els seus progressos de vuit en vuit anys; i no és sols ruïna del color sinó ruïna de la pasta, la qual s'escrostona sens treva, particularment a manera de picades d'agulla.

El dibuix de Poussin, la principal força d'aquest artista, no és sempre perfecte, mai no és el que al primer cop d'ull aparenta: en estudiar-lo com cal, se'l veu més aviat fluix, predominantment bo en la construcció de les figures femenines, les quals, diguem-ho de passada, són de color afrós. Els ropatges són casi sempre fluixos o declaradament dolents. Les arquitectures solen ésser miserables, primes, pobres, com construccions de cartró. Sovint les mans de les dones són exageradament grosses, i alguna vegada els braços femenins desmesuradament llargs. Els homes pateixen moltes vegades de macrocefàlia; en canvi les dones pateixen sovint de microcefàlia, ço que és notori en la tela *Ruth i Booz*, del Louvre. La majoria dels personatges que pinta Poussin, tant els masculins com els femenins, sofreixen encara d'un altre mal, una oftàlmia repulsiva que, pel que expres-

(Segueix a la pàgina setena)

(c) Ministerio de Cultura 2006

LES LLETRES

LA LITERATURA CATALANA A L'ESTRANGER

Un fort corrent d'interès i de simpatia s'ha desvetllat, arreu del món, per les nostres coses. Tothom vol conèixer les manifestacions espirituals d'un poble que suporta amb enteresa les proves més dures de la història sense negligir les seves tasques culturals. Cada dia ens arriben noves proves d'aquesta atenció que ens afalaga, en allò que té d'homenatge a la nostra vitalitat i al nostre patriotisme. El darrer número de *Les Nouvelles Littéraires*, arribat a la nostra ciutat, dedica una pàgina sencera a la literatura catalana en els seus aspectes més importants. Figuren en aquesta pàgina quatre converses de l'escriptor francès — novellista i critic — Marc Bernard, amb intellectuals catalans, sobre la llengua, la poesia, la novella i el teatre de la nostra terra. Aquestes converses van precedides per una nota del redactor que diu: «La literatura catalana té un medi propi d'expressió: la seva llengua; té un passat, obres que la diferencien tan netament com és possible de la literatura espanyola de llengua castellana. Si les obres d'expressió castellana són més conegudes universalment, més nombroses que les catalanes, no per això tenen més originalitat racial. Es per aquestes dues raons que hem separat completament, en aquest ràpid panorama, la literatura catalana de l'espanyola. Ens hem adreçat perquè ens en parlin, a alguns dels homes més qualificats per a fer-ho i ens ha corprès de veure fins a quin punt la vida intellectual catalana és vivaç; per l'amor, a la vegada apassionat i lúcid, amb el qual aquells escriptors i aquells professors ens en parlaven».

Es amb aquest esperit de comprensió i de simpatia que Marc Bernard, ha anotat durant el seu sojorn a Catalunya i publica ara a l'important setmanari francès d'informació i de critica literària, les dades esquemàtiques, però completes dintre llur obligada concisió, que li han estat facilitades per Josep Xirau, Carles Riba, J. Pous i Pagès i Lluís Montanyà.

El professor Josep Xirau, en la seva conversa amb Marc Bernard, valora la nostra llengua i la tasca ingent de depuració filològica portada a terme per Pompeu Fabra, situa Catalunya dintre el moviment filosòfic universal i exposa alguns punts de vista personals sobre les relacions amb Espanya i la important missió de crear una èlite intellectual que està reservada a les presents generacions de catalans.

Carles Riba parlà a Marc Bernard de la poesia catalana, de Ramon Llull i Auziàs-March fins a Sànchez-Juan i Joan Oliver, amb anotacions breus i lúcides sobre les nostres figures poètiques més importants i l'evolució de la lírica catalana a través dels temps. Lamentem, només, que la modèstia natural de l'informador i la seva elegància espiritual li hagin privat de parlar del seu propi i important paper en la poesia catalana contemporània. Carles Riba és un dels poetes més profunds i purs que ha produït Catalunya. El seu coneixement perfecte de la nostra llengua, la seva robusta formació humanistica, i, sobretot, la seva capacitat enorme de sentiment, donen a les *Estances* una categoria que assoleix els límits més alts de la lírica de tots els temps. Es indispensable de fer-ho constar en tot panorama de la literatura catalana, sobretot si va destinat, com el que comentem, a un públic estranger.

Pous i Pagès, amb una concisió apassionada i un coneixement profund, fa la història del teatre català a través de les seves figures més illustres, de les quals defineix les caracteristiques esencials. Parla particularment del teatre de Frederic Soler, Guimerà, Rusiñol i Iglésies, amb allusió a la tendència que la seva pròpia obra representa dintre el teatre de Catalunya. Esmenta Puig i Ferrater, Sagarra i Soldevila i, entre els joves, Xavier Benguerel i Joan Oliver. La seva interessant referència acaba amb unes consideracions generals, molt atinades, sobre el teatre i la seva missió.

Lluís Montanyà parla de la novella catalana, de la seva grandesa i de la seva servitud. Es refereix a les èpoques d'esplendor de la nostra novella, en els segles XVIè i XIXè, amb les obres de Llull, Joan Martorell, Jaume Roig i Bernat Metges i les de Narcís Oller i Emili Vilanova, i als moments de decadència i crisi que ha sofert aquest gènere entre nosaltres. Intenta també una classificació temàtica de la novella catalana contemporània, ja que la manca de perspectiva, fa dificil i prematura una classificació per tendències i escoles, que impedeix altrament el caràcter individualista dels nostres escriptors. Montanyà traça, en el curs de la seva conversa amb Marc Bernard, siluetes, acolorides i justes, dels novellistes catalans més remarcables.

Les informacions dels nostres escriptors són, en general, dintre els límits d'una conversa breu, precises i ben orientades. El públic francès no ignorarà cap de les nostres figures de relleu i podrà fer-se càrrec, després de la lectura d'aquesta pàgina, de la importància indiscutible de la nostra literatura, sobretot quant a la poesia i a la novella. Marc Bernard clou les seves interviús, amb aquestes paraules: «Voldríem haver demostrat, en finalitzar aquesta sèrie de converses amb alguns dels homes que honoren no solament llur país, sinó el patrimoni intellectual, que el moviment cultural català, és un dels més dignes d'atenció. Hom ha acusat sovint els francesos d'ignorar allò que passava més enllà de llurs fronteres — cosa que, altrament, és completament falsa, puix que cap país no ha acollit amb un esperit més comprensiu totes les valors intellectuals veritables; que els nostres amics catalans sàpiguen que, en tots els dominis de la cultura, seguim els esforços d'un poble que té tantes afinitats amb el nostre, amb atenció i amb una afectuosa simpatia».

La pàgina és completada amb la traducció de poemes de Josep Carner i Ventura Gassol i amb la reproducció d'un Crist romà del segle XIIè, meravellós de patetisme i d'expressió.

M. A.

L'OBRA SANA DE MAUPASSANT

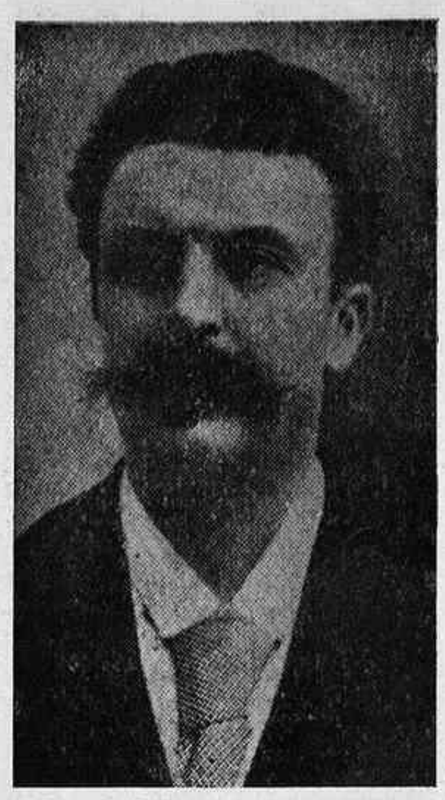

GUY DE MAUPASSANT

Aquest home que posseïa el do de crear de bell nou la realitat per mitjà de mots, fou atacat de paràlisi general en plena producció. Guy de Maupassant va morir boig, com Nietzsche, com alguns altres. Què és el que això prova contra el geni? Res en absolut.

El cas de Maupassant és, en veritat, torbador. Heus ací un home, l'obra del qual respira salut, essent ell mateix d'aparença robusta, expert en tots els esports, i que acaba els seus dies en un manicomi.

L'abús dels analgèsics — cocaïna, cloroform, èter, morfina, haitxix, òpium i altres drogues—, sense comptar els medicaments, que són tant o més nocius que els estupefaents, acabaren per fer malbé la seva salut. Se'n servia per combatre la fatiga i calmar els seus dolors i aleshores recuperava una salut fictícia, que li permetia treballar sense descans. Però al mateix temps que oblidava els seus sofriments, o que escrivia els seus millors contes sota la influència dels alcaloides, aquests arruïnaven la seva vida. Alguns més que Maupassant conegueren els paradisos artificials; Teòfil Gautier, Verlaine, Gerard La Brunie, Baudelaire, Thomàs Quincey, Mirabeau, Oscar Vilde, Peius Gener, Rubén Darío, per no citar més que els morts. Evasió momentània, remei pitjor que el mal.

No obstant, va matar-lo la seva observació, la seva obra. Va morir d'un excés de sensibilitat i de treball. El cervell va parar de pensar i la ma d'escriure. Maupassant s'adonava, amb una lucidesa extraordinària, del progrés del seu mal.

El veia venir, apoderar-se d'ell, sentint que el seu cervell s'inanimava, que el seu art se li escapava. Es un drama que arrenca les llàgrimes, car hom comprèn el suplici d'aquest home, assistint a la seva pròpia agonia, sentint-se morir una mica més cada dia, ell que estimava la vida, malgrat el fàstic que li feia moltes vegades.

Maupassant sentia horror per tota vida artificial, de la dispersió en totes les seves formes, de les tasques puntuals i inútils que acaparen els homes, de tota aquesta pseudo-civilització que ens regeix. El seu somni era tornar a la vida primitiva, menys hipòcrita que la nostra, una vida sense lleis i sense moral, una vida tota d'instint i d'animalitat. Era un home deslligat de tots els prejudicis, amoral i apolitic, d'un temperament el més artista que hi pugui haver, que no podia resignar-se a viure la vida mediocre amb la qual s'acontenten la major part dels individus. Aquest home no era un home com els altres. Era una espècie de superhome, és a dir, un home encara més home, que sentia, pensava i sofria més que els altres.

«M'agradaria arruïnar alguns editors», declarava a un amic, deixant entendre, amb aquestes paraules, que mereixen ésser castigats. Els escriptors són massa sovint víctimes d'editors, o sigui d'homes d'afers poc escrupolosos. Diuen als autors: «Teniu molt talent», i després els escanyen. Arreu i en totes les èpoques ha passat el mateix. Maupassant no va escriure mai pels cervells febles, sinó pels que no tenen por a la veritat. Es un autor que fa pensar, car ell no en té prou amb divertir el seu públic. La major part dels escriptors naturalistes sotgen l'emoció de llurs lectors i ell remou tant la intelligència dels sentits com llur sensibilitat.

Pronunciar el mot de «pornogràfic» a propòsit de Guy de Maupassant, seria donar fe d'una singular incomprensió. La pornografia acaba allà on comença l'art. No hi ha res més sa que l'art seu, art en el qual hi circula la vida. L'art acompleix el miracle de fer una realitat nova amb la realitat de sempre. Transforma la lletjor en bellesa i la realitat en ideal. Cal no confondre l'art amb la gent sense art, que ell descriu. L'art de Maupassant, com tot art veritable, no té res a veure amb la moral. La moral és antiestètica. La bellesa no penetra en aquest punt. Una de les qualitats de la seva obra, és precisament la de mostrar l'illegalisme de la moral, conjunt de preceptes violats a cada instant per la gent que sempre parla de l'honra, careta hipòcrita darrera la qual s'amaguen tots els vicis.

Era, en el fons, tot bondat. Aquest home dur per ell mateix, sabia compartir els sofriments d'altri. Tota la seva obra és una protesta contra la dolor universal. D'ella en raja una bondat real; els papers bons de les seves obres, els seus protagonistes, pertanyen als humils, als petits, als dissortats, a tots els desheretats i vençuts de la vida.

En resum, Maupassant era un artista, res més que un artista, i qui diu artista sincer, diu home de debò. Va viure una vida d'artista, però no com la de molts que coneixem, de capelleta i de mitja cana, sinó una vida d'aquelles que són les millors d'ésser viscudes, per damunt de tota debilitat, i que, a vegades, val més, molt més, que una vida dreta i sana però inútil, sense profit per la humanitat.

Ferran CANYAMERES

CAMI VELL DE TORRENT

Ahir vaig volguer veure com moria la llum en l'Horta. Vaig sortir de la ciutat per la banda del cementiri i vaig agafar el camí de Picasent. Aleshores, el sol encara era alt i tot l'espai radiava la llum més intensa que hagi vist mai sobre els camps.

Mentre caminava maldava, en els meus dintres, per trobar una paraula que expressés l'efecte que em feia el paisatge que em voltava. I només una, traduïda, en un balbuceig de llavis, el sentiment de l'ànima. Era el verb *amorosir*. Era, realment, aquest, l'efecte que em feia aquella plana, badada sota l'esclat lluminós d'una atmosfera purissima: m'*amorosia* l'ànima. Era el bàlsam que amorosia la llaga que la guerra ens obre al cor. Llaga que sent una fiblada de dolor a cada mort coneguda i que s'estremeix, telluricament, per tantes morts inconegudes, cadàvers estesos, de Vinaroç, besats per aquesta mateixa llum...

Caminava pels margerols, a frec de les regadores i les cèquies. M'agradava la sentor de llot als narius, mentre al sol descendia, siluetant unes línies tenuissimes de montijols extensos, i, al fons, de tot, les altes muntanyes. Ara i adès m'arribava amb l'aire que respirava el perfum de les flors que es decantaven sobre l'aigua corrent.

Restava meravellat davant de les cases blanquissimes, i, acostumat a veure el garrofer i l'olivera prop de la vinya, em sorprenia bellament veure les oliveres entre l'alfals, i els garrofers no lluny dels tarongers. Prop d'una casa hi havia un paller, d'un groc vivissim sota la llum del ponent, i al davant fent la feina dels homes que lluiten a la serra d'Albarracin, una noia esplèndida, de formes fermes, de carn rosada i mirada simpàtica.

Pel camí vell de Torrent amb els pasants que a la *vesprà* s'escampen per tots aquests pobles de l'Horta, que es toquen gairebé l'un a l'altre i que només pots distingir per llur campanar. Aquí, la gent que passa té un aire que t'atrau. T'hi sents seguidament amic de l'hortolà que ve del camp, de la noia ben plantada i de l'obrer que tornen de la ciutat. Contràriament al que passa en certes terres — ai, record ja tan llunyà de les terres amples de Cuenca! — aquí la gent no deixa mai de saludar-te, i si per cas li demanes alguna cosa, és de la més abordable que hi hagi. Sovint es brinda a acompanyar-te fins allà mateix on li demanes.

Si no fos la guerra!... Com faria de bell estar, assegut en un pedris, prop d'una esglesiola antiga voltada de xiprers, d'etzavares i figueres de moro, i mirar el bany d'or que el sol posa damunt de totes les coses! ¡Quin espectacle més bell de contemplar, que aquesta claredat i senzillesa i amor que tenen aquí totes les coses! ¡Quina vida més bonica que la d'aquesta gent, que amb l'esforç de cada dia crea una riquesa material de les més importants i, alhora, sap conservar la gran tradició de llibertat i de bellesa dels pobles mediterranis! Si no fos tan viva, per la llengua, la nostra germanor amb València seria ja vivissima només que per aquesta comunitat d'ideals, reveladora d'una consanguinitat racial.

I, amb això, em va venir al pensament una carta d'un amic meu, que jo associava amb les últimes notícies dels diaris. Ambdues coses es referien a la grandesa dels pobles. En la seva carta, expressava el meu amic, conegut escriptor, el seu anhel de què poguéssim treballar tots dos per Catalunya, *«per aquesta pàtria que tenim, petita, però d'abans i d'ara feta d'una grandesa espiritual illimitada»*. En canvi, els diaris parlaven d'una altra grandesa: la dels setanta-cinc milions d'alemanys que constitueixen després de la invasió d'Austria, l'imperi del Reich. Com es pot veure, la primera, de grandesa, contribueix a acréixer el patrimoni cultural de la Humanitat; la segona, el posa en perill de desaparèixer, com esteu veient, per desgràcia, actualment.

Mentre caminava, i pensava aquestes coses, sentia el piular d'innombrables ocells que saltaven entre les branques dels tarongers. El sol estava a punt d'amagar-se darrera d'una elevació extensa, que dibuixava, a contrallum, una línia dilatada i suau. Tot el que es trobava, en aquell moment, sota la incidència dels raigs auris, cobrava, dintre aquest paisatge tan real, un nimbe, una resplendor de somni: el passant casual, l'infant que jugava als peus d'un paller, les quatre oliveres que senyalaven la partió d'un camp, i el fum que eixia d'un canyar — talment l'encens d'una pira sagrada — muntava lentament en l'aire purissim, saturant la llum daurada.

Però, això, era un moment. Tot seguit, en desaparèixer la llum, s'estenia arreu de la plana, que s'allargava per totes bandes, una gran calma, acompanyada només pel gluc-gluc contínu de l'aigua d'una cèquia i el cant rítmic de les bestioles nocturnes. I per acabar de completar aquesta imatge bucòlica, aparegué una dona magnifica amb un feix d'userda sota el braç, aguantant amb la mà, com unes regnes, una corda que li estiraven endavant tres xais blancs. La dona era alta, de formes plenes i mirada majestuosa en una testa de rostre colrat, de perfil recte i cabellera negra...

La dona, com la llum, també va desaparèixer. Dintre meu, però, la visió d'aquesta terra amorosa hi va deixar un caliu d'aquells que no passen. La sentia cosa meva, com si tota la vida l'hagués petjada. I quan, per atzar, m'arribaven a les oïdes veus valencianes, aquesta germanor de llengua m'entusiasmava i em feia acostar a uns marrecs que jugaven en una carretera polsosa per a preguntar-los-hi, per què si, «Què poble és eixe, xè?» I el més gran em respongué, vivaç: «Lo camí vell de Torrent».

I, entre mi, m'estranyava que, havent viscut mig any seguit amb alguns xicots valencians, m'hagués costat tant de congeniar amb ells. Segurament és degut a què de bon antuvi ells no s'estaven mai de demostrar-me a mi i als altres catalans una animadversió inexplicable. I és que nosaltres, a aquestes altures del nostre moviment recobrador, som senzillament catalans i em costa — i ens repugna — parlar en castellà amb un valencià. I ells, en canvi, solen parlar en castellà perquè es creuen que fa més. Amb tota l'ànima us tinc de dir, valencians, que nosaltres som tan valencians com vosaltres i vosaltres tan catalans com nosaltres. La nostra terra i la vostra, la nostra llengua i la vostra, són l'expressió d'un mateix poble i d'una mateixa ànima.

Josep SOL

MERIDIANS

GRAMATICA CATALANA

Bru, espremut, disminuït; la mirada activa darrera els vidres d'uns adminicles que semblen desproporcionats; les paraules sota un bigoti molt negre, retallat; a les mans, un llibre encara olorós, de tintes tipogràfiques: Josep Miracle.

Ahir, Josep Miracle: adlàter intelligent de Pompeu Fabra a l'hora de la creació del «Diccionari General de la Llengua Catalana». Angel collaborant a la labor del déu pare ordenador dels mots i llur significació.

Avui, Josep Miracle: autor d'una «Gramàtica Catalana»; encara no alliberat del tot de l'egida paternal, però amb prou força per a singularitzar-se i plantar casa.

Per la tasca d'ahir i d'avui, Josep Miracle: salut!

UN NOU TRIOMF

La recent contesa electoral amb el triomf del diputat laborista, ha posat un nou i vistent reflex a la calva personalissima del Major Attlee. A Chamberlain, en canvi, li ha fet brollar amargues arrugues al voltant de la boca que han malmès el seu somriure d'home confiat. Lloyd George, entre bastidors, ha somrigut maliciosament, i, en la seva crepuscular consulta, Halifax — l'astuta guineu, segons l'adjectivava recentment un setmanari humorístic—, ha rebut del seu mèdium proves inequívoques d'hostilitat espiritual. Una veu d'ultratomba ha aclarit, però, que, després de tot, la guineu no era sinó un mamifer carnisser de la familia dels gossos que, tanmateix, els laboristes eren més espirituals del que havien proclamat els pretesos marmessors de la tradició excessivament espectacular del Regne Unit.

EL DEIXEBLE DEL DIABLE

Iniciàrem la nostra literària coneixença de Bernard Shaw, amb el melodrama en tres actes, «El deixeble del diable», segons la versió francesa dels seus precoços ambaixadors a França, Augustin i Henriette Hamon. Shaw va publicar-la l'any 1901 en un volum: «Tres obres per a Puritans» i, com les seves obres anteriors, aquesta vingué a nodrir la voracitat d'una mena de critica entestada vergonyosament en negar al colós de Dublin les qualitats indispensables per a reeixir al teatre, així com el célebre Meredith — Shaw tenia aleshores vint-i-tres anys — li negà belligerància en tant que novellista en examinar unes obres que el jove Bernard havia posat a les mans d'un gran editor londinenc.

Bernard Shaw a Anglaterra i França especialment, conegué abans de la guerra una resistència passiva i incomprensible. Un home, no irlandès, és a dir, no gaire obstinat, hauria segurament sucumbit. A Catalunya, hauríem vençut la seva intelligent tosuderia i, en compensació, només hauríem aconseguit, probablement, un deliciós pamflet sobre les nostres dides *i els nostres* místics. *D'ençà del «Santa Joana» presentat pels Pitoeff i de «L'home i les armes» — ambdues, com «El deixeble del diable», traduïdes per l'enyorat Carles Capdevila — estrenada gairebé subrepticiament en un pis habilitat per a teatre amateur, Shaw ha conegut la indiferència dels nostres directors i actors que, segons la seva pròpia frase: «han declinat unànimement l'honor d'arriscar damunt meu llurs capitals.*

Una mica de bursada i fruit d'una conversa incidental, Shaw, a vuitantados anys, trepitja en català una escena catalana. Veus disperses li auguren fallida i, altres, sense gaire convicció, però més benèvoles, un èxit falaguer. *Anècdotes d'entre bastidors, anticipen que «El deixeble del diable» no ha merescut el* placet *de les imperials àguiles autòctones. Un públic normalment distret, ¿podrà en hores com les actuals, descobrir tant com descobrir-se davant el geni del segle* XXè, *segons la frase vaticinadora de Remy de Gourmont? Quan aquesta nota, escrita la vigilia de l'estrena de «El deixeble del diable» al Teatre Català de la Comèdia, serà publicada, Bernard Shaw imperarà entre nosaltres o, pacient com és, haurà d'esperar una nova generació més intelligent i comprensiva.*

XAVIER BENGUEREL

ACTUALITAT D'UNA OBSERVACIO DE LESSING

Uns mots que trobem en el prefaci de les seves «Lletres sobre literatura moderna i art antic»: «Es veritat que la guerra ha establert, entre nosaltres, el seu teatre sagnant, i ja ho diu el vell refrany, que el soroll de les armes, si es sent molt a la vora, foragita les muses».

Durant dues setmanes, hem deixat òrfena aquesta secció. L'obsessió angoixosa dels esdeveniments de la guerra era ací, abassegadora, barrant portes i finestres a la imaginació. El nostre enfebrat interès saltava dels comunicats oficials a la carta geogràfica. Hi havia un dit que es mantenia rigid sobre els pobles que esmentaven aquests comunicats i un altre que, trèmul, resseguit els meandres dels rius, es clavava damunt les minúscules arandeles d'uns pobles, lliscava sobre les imaginades protuberàncies d'unes muntanyes... Un ull sotjava la ratlla, aparentment arbitrària, que divideix la península i un altre saltava damunt la blava tinta que simula el mar.

Avids de notícies, ¿com podem evadir-nos de la realitat per anar espigolant ací i allà, temes per a la nostra secció? — ens preguntàvem. Ara ens sentim decebuts de la nostra feblesa. Una nova represa de fe ens torna als usuals camins. El nostre pols és segur i, després d'uns dies d'obstinada reflexió, la nostra confiança, incommovible.

(c) Ministerio de Cultura 2006

L'ANIMA DEL PARAL·LEL

II

Tallàrem l'article anterior caminant prop del carrer Nou; més concretament, a l'acabament de les parets del Gas. El carrer Nou és una mica més amunt. Abans d'arribar-hi, hi ha uns quants edificis. A la banda de Montjuïc, hi ha, sota mateix d'aquella paret, un estanc vague, descolorit, el vell edifici de fusta del Teatre Apollo, la barraca del music-hall que porta el mateix nom, i un cafeti que fa cantonada al tros del carrer Nou, que puja cap a dalt de Montjuïc; a la banda del cafè Espanyol, hi ha el que fou famós concert «Gayarre» — avui Pompeya—, després d'una «teoria» inacabable — frase de Guillem Díaz P.—, de venedors de cacauets i avellanes... Parlem-ne? Som-hi.

. . .

Volem fer una afirmació prèvia, abans d'entrar en matèria. El Paral·lel típic, pintoresc, bigarrat i una mica tarambana, — tot el qual el fa molt simpàtic—, ha sentit, de la seva naixença ençà, un cert fervor revolucionari. De tant en tant, se li encenien les sang, i el sobtava una febrada renovadora, amb el detall curiós que era el primer lloc de Barcelona on esclatava i que després, al cap de poc o molt temps, car això depenia de les

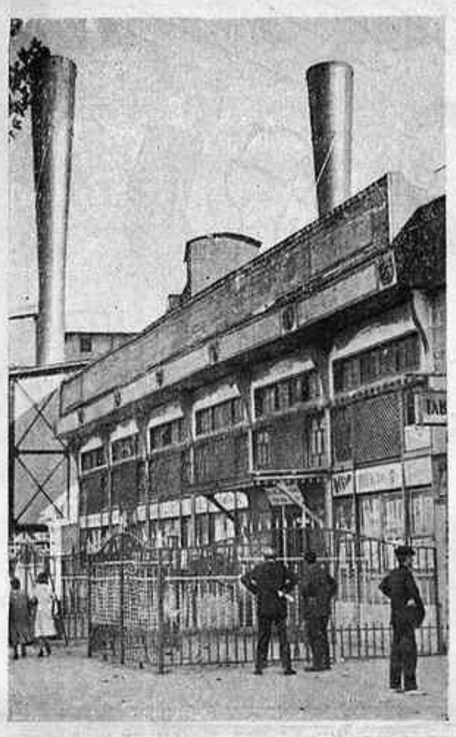

EL VELL MUSIC-HALL APOL·LÓ

circumstàncies, que de vegades no guixaven bé, repercutia al centre de la ciutat.

Per exemple, aci tenim el vell teatre Apollo. Aquesta barraca estrafolària de fusta, la façana de la qual té l'aspecte d'un casalot abandonat, i que de dins sembla un transatlàntic d'aquells que fan aigües i cal estopar, fou, a la seva època el fogar més resplendent dels primers neguits que s'empararen dels elements intellectuals de Barcelona. La gent recorda que en aquest vell teatre s'hi feren unes campanyes memorables de teatre de melodrama, per una companyia de comediants, força bons, que d'antuvi capitanejà el famós Garcia-Parreño i posteriorment en Rojas i l'Angelina Caparó, pilotats per en Guilemany. Molt bé. Però ja no recordo tant, si de cas no ho he oblidat del tot, que abans, després i pel mig d'aquella campanya, hi floriren unes representacions, les quals assoliren la categoria remarcable d'esdeveniments sensacionals, d'obres del teatre d'Enric Ibsen, de Brieux; unes temporades, que eren uns exitassos, de teatre italià, a càrrec de la cèlebre actriu Itàlia Vitaliani, que tenien la virtut, diguem-ne màgica, de fer sacsejar d'entusiasme el públic obrer que hi assistia i que omplia de gom a gom aquell teatre rònec.

La Vitaliani era una actriu famosa a Europa i a Amèrica. Li agradava molt treballar a Barcelona. Gairebé cada any feia una temporada, curta, en un teatre del centre de la ciutat; generalment, al Novetats. Temporada a la qual, certament, no hi assistia, ni de bon tros, la massa enorme de públic que omplia el teatre del Paral·lel on anava a treballar després. Aquest fet té la seva explicació. Itàlia Vitaliani, que era una dona menuda, fisicament insignificant, posseïa una gran força expressiva, que culminava en el dramatisme més agut i que vorejava la tragèdia. El teatre que representava era fort i aspre, com el vi de molts graus. Al públic còmode, de cul tou, que anava a seure a les butaques de la platea del Novetats, li feia venir el sanglot; li reprenia el sopar. Entre aquest públic, en canvi, havia assolit uns èxits remarcables una altra actriu, també italiana, que es dedicava al conreu d'un teatre més amable, i que, a més, estava dotada d'uns atractius físics considerables; la Tina di Lorenzo. No hi havia competència ni comparança possibles, puix que per aquell públic, entre una actriu i l'altra, la Vitaliani, tot i que era conceptuada com una artista eminent, a la qual la crítica barcelonina posava fins als núvols, no arribava a engrescar, ni de bon tros, a aquell públic, excessivament còmode. En canvi, entusiasmava els obrers i engrescava els intellectuals, als quals tenia el cor robat. I tan bon punt donava per acabada la temporada del Novetats, es traslladava al Paral·lel; s'instal·lava generalment al teatre Apollo, i allà si que es desbordava l'entusiasme de la gent i si, també, que les ovacions eren eixordadores i inacabables... Itàlia Vitaliani s'hi trobava com el peix a l'aigua en aquella immensa barraca de fusta, semblant a un transatlàntic una mica clivellat, que les ovacions feien trontollar, talment com si sortegés un temporal.

Això d'una banda. De l'altra, el melodrama. Cal dir que tant en Garcia-Parreño com en Rojas i la Caparó, comptaven amb un públic addicte i entusiasta. Jo dubto d'haver tingut ocasió de veure en cap altre lloc, un fervor comparable amb el del públic que solia seguir les incidències dramàtiques de les obres, generalment tronades, que s'hi representaven, i la ingenuïtat amb que manifestava el seu entusiasme. Les ovacions, enormes i eixordadores, es barrejaven amb el soroll inconfusible del trencament de les clòfies dels cacauets i de les avellanes, i els crits estentoris, de repte, que moltes vegades, alguns entusiastes del públic adreçaven al traïdor — *¡mátalo! ¡mátalo!* — es sentia cridar de sobte, des del galliner, en un moment culminant de l'obra; crit que adreçava un espectador al «*malo*» — el qual es sentia retut tant pel que li deia l'actor que feia de contrincant seu, com aixafat per l'antipatia declarada i franca del públic—, fins que queia vençut o mort, estés a terra, per l'espasa «*justiciera*» de la bondat immanent i triomfant...

El melodrama! Hom sap que es tracta d'un gènere de teatre truculent, absolutament efectista, farcit amb una salsa, ben carregada, d'elements sentimentals de l'ordre primari. Molt bé. Això és, justament, el que tenia de simpàtic aquell gènere de teatre. I acabava de fer-lo simpàtic el dinamisme, la vitalitat amb què el representaven tots aquells actors, als quals em permetré ara la llibertat de qualificar d'únics en el gènere.

Val a dir, de passada, que entre una i altra obra truculenta, hi florien els anhels de justícia i de reivindicació social, encarnats en «*La Cabaña de Tom*», en els «*Dos sargentos franceses*», en el «*Sol de la Humanidad*», en el «*Pan de Piedra*», i en algunes altres obres que es feren centenàries als cartells. «*El Sol de la Humanidad*» i «*El Pan de Piedra*», escrites per un senyor que s'anomenava Fola Igúrbide, autor de teatre i alhora excellent tocador de guitarra, tenien la virtut de fer desbordar l'entusiasme i l'engrescament del públic. Les representacions associen la categoria de fets memorables. L'entusiasme del públic arribava fins el deliri. Fola va ésser, entre els autors predilectes del públic del Teatre Apollo, el més famós de tots, el que

«LA GOYA», UNA VELLA GLORIA DEL PARAL·LEL

s'enduia la gent darrera seu; l'autor més envejat dels seus collegues d'ofici...

I més amunt, heus aci les representacions del teatre d'Ibsen i de Brieux. Esdeveniments memorables, tanmateix. Aquestes representacions, foren d'Ibsen, va fer anar a aquell teatre organitzades per un obrer català, en Felip Castillo, entusiasta del teatre modern d'aleshores, i home que es sentia dominat per tots els neguits del moment. L'estrena de «Els Espectres», del Paral·lel a tots els elements artístics i intellectuals més destacats de Barcelona, que es barrejaren fraternalment amb el poble. L'estrena dels «Tarats», de Brieux, va produir discussions enceses. Tot el qual vol dir, fet i fet, que el Paral·lel, no és un lloc on únicament hi floria la frovilitat picaresca...

. . .

Davant de l'Apollo, el «Gayarre». Bé. Allà un esclat de neguits populars. Aci, frivolitat, cama, i de vegades, la sicalipsi més esqueixada, amanida amb espècies picants de tota mena.

El «Gayarre» o «Pompeya», és també una barraca de fusta; no pas gaire gran. Una platea fosca i unes llotges dalt. L'escenari és menut. Doncs bé; en aquell escenari minúscul hi desfilaren, en els seus bons temps, que foren, si fa no fa, els mateixos dels èxits memorables del melodrama a l'Apollo, les creadores de puces més expertes i més grasses del país, les dansarines menys abillades, les ballarines que sabien fer un giravolt més castis i més ràpid per tal d'ensenyar una bona quantitat de cama gruixuda a l'espectador afamat, i altres excessos.

Music-hall gairebé suburbial; on servien un cafè que era salat, unes gasoses aigualides, on hi funcionaven unes odalisques que vorejaven els noranta quilos. Posseïen una traça inimitable en treure's la camisa, com aquell qui buida una coixinera o amb l'aire d'esma de la minyona que desenfunda un silló. Mentre ho feien, lligaven conversa amb l'espectador d'una llotja, al qual preparaven perquè les obsequiés amb un ressopó. En aquest music-hall sempre hi havia un home, assegut en un dels primers rengles de butaques de la platea, que llegia llibres de filosofia. De tant en tant, alçava el cap, donava una llambregada a l'escenari, damunt del qual hi havia una senyora voluminosa que feia la cabreta sentimental, o bé donava cops d'anca castissos, i després tornava a submergir-se en la lectura d'aquell llibre espès.

Quan a l'Arnau hi va debutar la Xelito, ai, la mare!, el Gayarre va buidar-se de sobte. El públic assidu de l'establiment, atret per la fama que fruïa aquella cupletista hi va desertar. L'empresari s'estirava els cabells del cap, de ràbia, i parlava de plegar. El «regisseur» va tenir una idea lluminosa i va exposar-li:

—A l'Arnau fan la «Pulga»? Una? Doncs nosaltres en farem sis alhora.

I va fer muntar sis departaments a l'escenari. A cadascun, hi va collocar una senyora de cuixes molsudes i li féu posar una camisola que li venia curta, hi llençà una puça, degudament ensinistrada, i ve't aci sis dones, que pesaven unes quantes tones, les quals començaven, tot d'una, així que petava al sostre del local el primer refilet estrident del corneti, a cercar la puça que saltava d'una a l'altra cuixa.

El truc va assolir un èxit gros. El «Gayarre» va tornar-se a omplir i aleshores, ben cert, malgrat el prestigi de la Xelito, a la platea de l'Arnau s'hi veien bastantes clarianes.

De passada, doncs, que es va demostrar que la quantitat podia ofegar la qualitat, es palesà també que en aquest món no no hi ha res nou, com digué un clàssic que ara no recordo qui és. Vull dir amb això que, al cap de molts anys, quan s'ha parlat d'escenaris moderns, els que havien vist «*Las pulgas trapezoides*» del Gayarre, ens posàvem a riure per sota el nas. El que varen «inventar-se» els exaltats, a un «régisseur», avui desconegut, del Paral·lel, ja se li va acudir i amb molts anys d'avantatge.

I fins aquí hem arribat, per avui.

Jaume PASSARELL

ABANS I ARA

¿PARLEM DEL VARIETE ESPANYOL?

El varietè espanyol, malgrat les evolucions que es fan en totes les activitats humanes, segueix el seu ritme carrincló i desplaçat del temps i de l'espai. El varietè espanyol, és, encara, exactament el de fa vint anys. No importa que el país s'hagi dessagnat, que hagin vingut uns nous aires i que la tònica a desenvolupar sigui de cara al poble, per al poble i feta pel poble: no hi fa res; ni que les directrius hagin canviat de mans. Sembla talment el mateix diapasó.

I el varietè no millora. Ens fèiem la illusió que el canvi de mans explotadores per mans d'explotats, produiria una atmosfera de millorament, de dignitat artística, de desigs de superació, de fer una varietè de cara a Europa. Aquelles escenes alegres, dinàmiques; aquelles cançons optimistes i dites amb una picardia de vegades, amb ingenuïtat altres; aquells balls pulcres que fessin sentir tota la intensitat en el desplegament de les notes... En fi, una dignificació tal, que era, per a nosaltres — amants del varietè bo — un camí planer, fàcil, posant, només, en la construcció, els materials de primera categoria que es podien forjar, i tenint com a punt de partida els vestigis que podíem aprofitar del vell varietè espanyol.

No ha estat aixi, malauradament. Potser hi ha hagut un conat de fer una cosa amb ulls i vestits moderns. La idea, si vingué, no passà d'això: d'*idea*. El varietè — i parlem concretament ara del de Barcelona—, és mort i ben mort. Costarà molt de posar-lo en un nivell que el públic no es senti defraudat, o, almenys, que no vegi aquelles bajanades d'abans de l'era nova. Perquè, en tres ocasions que hem passat pels locals del «Pompeya», «Bataclan» o «Buena Sombra», hem vist que no sols no avançàvem camí, ans fèiem marxa enrera. Abans, almenys, encara sortia alguna Dorita, que, malgrat tot el que uns puritans podien dir, era el millor que hi havia; o bé alguna Emma Màrquez, o una Glòria Libran, o una Pilar Blanco, i altres, de segona categoria, que feien quedar una mica bé; sobretot en la qüestió de vestuaris, que sempre ha estat una cosa molt cotitzada. Però, ara, ni hi ha aquestes artistes, ni les cançons són a to amb el temps, ni els vestits poden lluir, ni l'entusiasme — factor essencialíssim en una artista — no plana en cap de les sortides que periòdicament aquesta fa en els escenaris del Paral·lel, rònecs i suats, que fins en això tenim el varietè situat *a l'any de la «naneta»*.

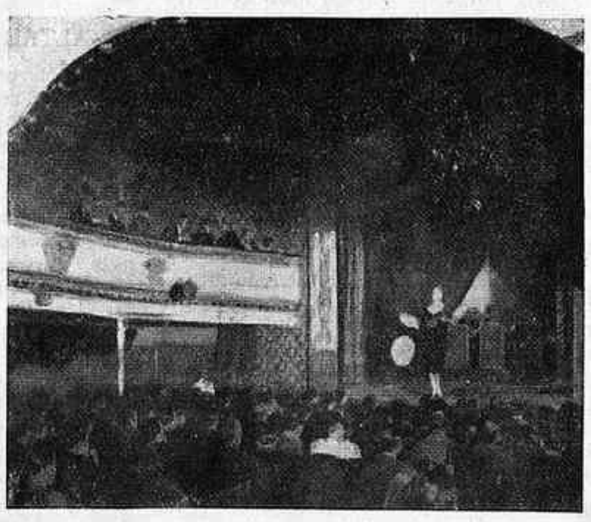

LA TRAGEDIA DEL NOSTRE VARIETE

Causes? Moltes i diverses: unes, de factor moral; altres, de qüestió econòmica. I tot, la falta de direcció. Però com és molt llarg de poder explicar les causes fonamentals de la falla del varietè espanyol, en les seves diverses facetes, ho deixarem per a una altra setmana.

Llorenç GIBERNAU

CARNET DEL TEATRE

EL TEATRE PER DINS

Per bé que fins ara s'hagi silenciat, ningú no ignora el malestar dels comediants que actuen sota el règim socialitzat del S. I. E., derivat de l'enorme diferència que hi ha entre els sous que percebeixen i els que cobren els altres treballadors de l'espectacle. Hi hà primeres figures, a les quals, a l'hora setmanal del repartiment, els són abonades setanta pessetes, mentre el sereno del mateix teatre se'n duu cent setanta-cinc. Es recentissim el cas d'una primera tiple i un primer tenor que foren enviats a fer un bolo fora de Barcelona i en anar a cobrar, els fou donat un duro a cadascun, en tant que als coristes els havien correspost, també, per cap, vuitanta-set pessetes i mitja.

Deixant de banda la gravetat del fet de tenir condemnades a pa i aigua un miler llarg de famílies de relacio extensa, per raó de llur ofici, i de qual fet poden germinar-ne, no pas a gratcient, campanyes contràries als interessos de la causa, l'espectacle en si es ressent cada dia més de les privacions que passen els comediants. L'espectador menys exigent copsa falles, negligències, descuits, desesmes en artistes que s'havien reputat estudiosos, actius, curosos, fidels servidors dels papers que se'ls confiaven. I és que, naturalment, per més que s'esforcin no poden sostreure's a la pròpia tragèdia, que sobrepassa, de bon tros, l'insignificant drama amorós que els fan representar per deu pessetes. Per inconformitat amb aquest sou, han desertat de la companyia d'opereta que actua al Tívoli, de primer, les germanes Aliaga, i ara darrerament Empar Miguel Angel, que les havia substituïdes. Sembla que només demanaven ésser equiparades als porters, acomodadors, tramoïstes, etc., els quals cobren, com a mínim, trenta duros setmanals.

Un altre dels efectes produïts ha estat l'haver de renunciar a fer comèdies de les dites de saló. No és cosa d'exigir als còmics que estrenin roba. Gràcies que puguin anar fent, aprofitant la que ja tenien. La qual, però, com que comença de veure's deslluïda i passada de moda — sobretot, en aquest aspecte, la femenina — no és adequada per a lluir-la en escena personatges distingits i elegants.

El ridicol, no! — clamen els còmics. I en els escenaris barcelonins ha esdevingut cèlebre una frase del primer actor Josep Clapera feta en una ocasió que el Comitè Econòmic del Teatre volia fer-li estrenar una obra en la qual hi havia una soirée aristocràtica. «—Si m'ho manen — diuen que digué Clapera—, estrenarem la comèdia. Però com que el frac que tinc és passat de moda i una mica lluent dels colzes i dels faldons, sortiré amb granota. Fet i fet, és el vestil dels que cobren un sou que dobla el meu.»

Darrerament el conflicte tragué el nas al Teatre Català de la Comèdia, amb motiu de preparar-se la reposició de Senyora àvia vol marit, de Pous i Pagès. El lector sap que l'obra és d'època contemporània i passa entre gent d'aquella que s'anomenava de la bona societat. Quan s'estrenà — era el 1912 — es vestí del dia, com es diu en argot teatral. I del dia s'ha vestit tantes vegades com ha estat reposada d'ençà de la seva estrena. Es podria vestir del dia, ara? Amb la misèria que cobren, els comediants poden anar a cal sastre, a cal sabater, a cal camiser? Ni pensar-ho. No hi ha hagut més remei que suprimir de llurs pressupostos la partida de la indumentària, la més important de totes les de llur professió. Partida en la qual no ha calgut mai comptar quan l'obra a representar és d'època; és a dir, quan la seva acció transcórre en temps anteriors a les postrimeries del segle XIXè, poc més o menys. En aquest cas la indumentària va a compte de l'empresa, la qual la lloga a les sastreries de teatre.

En el Teatre Català de la Comèdia el conflicte ha estat sàviament conjurat per Joan Cumelles, delegat de la Generalitat. Amb la senzillesa que hom retarda un rellotge que avanci massa, Cumelles ha retardat de mig segle l'acció de Senyora àvia vol marit, per tal que els actors no hagin de fer-se roba del dia. I heus aci com, per obra i gràcia de la revolució, una família del 1912 haurà pres carta de naturalesa el 1860. Sense que tinguem res de contrarevolucionaris, no ens veuriem pas amb cor d'assegurar, aquesta vegada, que la raó sigui dels que sostenen que avancem pels camins de tot allò que es diu.

Dels prestatges polsosos d'una sastreria teatral en seran, doncs, desenterrades unes rampoines de mirinyacs i levites, i els crítics podran dir que han vist desfilar per l'escena del Poliorama una sèrie d'estampes evocadores dels ventalls del Bou de la Plaça Nova. No en patirà res el prestigi artistic del teatre subvencionat amb cent mil pessetes per la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona, per bé que els còmics hagin de vestir de cal drapaire i hagin de representar barons i marquesos mentre per fer bullir l'olla compten només amb un parell de duros diaris...

REVISIO DE POUSSIN

(Ve de la pàgina 5)

sa l'autoretrat del pintor, era una infecció que el desaparençava a ell mateix. Poussin sembla haver estat un admirador de l'escola bolonyesa, i molt particularment del mediocre Antonio Carracci. Poussin era, certament, molt superior a aquest bolonyès, però, tanmateix, l'adorava i es delia per imitar-lo o alliçonar-se'n. Es interessant respecte aquesta influència, considerar el parentiu estret que hi ha entre els dos quadres que representaven *El Diluvi Universal*, l'un de mà d'Antonio Caracci i l'altre de Poussin, ambdós al Louvre.

Poussin no és pas el prototipus del pintor acadèmic. Poussin és un pintor desigual: unes poques vegades admirable, la major part de les vegades detestable. Poussin és declamatori, afectat, literaturesc, teatral, massa sovint «pompier» com J. L. David. No, aquesta mena d'academisme no és pas el que convé a la nova Acadèmia cridada a ressuscitar les arts actualment agonitzants en l'abjecció. Poussin sembla més aviat tenir el temperament d'escultor que de pintor: els seus dibuixos, el dibuix que admirem en les seves teles més reeixides, el bell estudi en cera, còpia de l'Ariadna antiga que hi ha al Museu Vaticà, són testimonis feacents d'aquest esperit d'escultor. El perfecte pintor acadèmic, espill i exemple immarcescible per a totes les gèneres, exquisit en el color, ferm i graciós en el dibuix, olímpic en la composició, mestre en el tecnicisme, sublim en l'expressió vivent, és, al nostre entendre, el contemporani i compatrici de Poussin, Laurent de La Hyre; però sols en la seva gran manera darrera, perquè en la seva manera primera La Hyre és més lleig que el pitjor Poussin. No obstant, encara tota la consideració és atorgada a l'obra global de Poussin i gens a la millor pintura de La Hyre.

Heus aci, lector desvagat, dues revisions de valors pictòrics en un sol assaig: una revisió negativa i una altra positiva.

Joan SACS

(c) Ministerio de Cultura 2006

UNA PAGINA D'HUMOR

COPS DE BEC

—Per voler vendre unes sabates per 475 pessetes l'han condemnat a sis anys d'internament.

—Les sabates eren cares, però són de sis anys de durada.

—Uix, que n'és de gran la Xina!

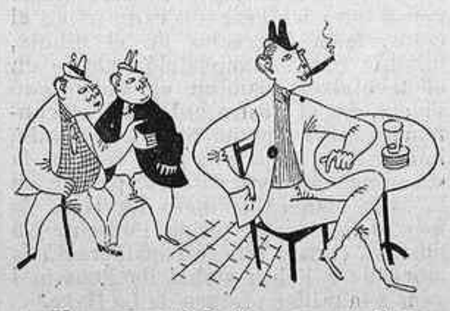

—Veus aquest? Jo l'he conegut d'especulador, d'acaparador i d'emboscat.

—I ara de què fa?

—De fals inútil.

NO ES VAN ENTENDRE

Un dels més opulents productors cinematogràfics d'Amèrica es presentà a casa l'autor de *Santa Joana* i amb un insolent i desdenyós somrís als llavis li proposà:

—Senyor Shaw, jo voldria filmar algunes de les vostres obres. Les conec: són bones i tinc el que cal per a pagar-les. No hi ha res que sigui massa bell per a la meva casa i desitjo que vós en sigueu l'estrella.

—Senyor — replicà el gran escriptor — veig que sou tot un artista. Però, pobre de mi!, jo sóc un home de negocis... I no havent-hi, entre nosaltres res de comú, no veig pas que sigui possible d'entendre'ns...

■

UN RECORD DE SINTESI

No fa gaire temps parlaven a Bernard Shaw del cas d'un director de teatre londinenc que havia encarregat a un autor anglès molt conegut una comèdia en la qual no intervinguessin més que tres o quatre personatges i per a la qual no calgués muntar més que un sol decorat per als tres actes.

Shaw respongué:

—Això i no res és tot u, comparat a un projecte que vaig tenir quan era jove, davant la insistència dels directors a refusar-me les obres pel motiu, precisament, de fer-hi sortir molta gent i de no mirar prim quant al nombre de decorats. Vaig estar a punt d'escriure un drama que hauria batut, necessàriament, tots els rècords de simplicitat... i d'economia.

—...?

—Escolteu, si us plau, l'obra; no pas un resum:

«Acte primer. El Pescador Vell (90 anys) i *El Sabater* (70 anys), *asseguts en un banc.*

El Pescador vell. — No hi ha res tan bell com la vida, amic meu! I, ja ho veieu, tinc el pressentiment que m'he de morir molt aviat...

(Teló.)

Acte segon. Han passat cinc anys. El Sabater, tot sol, seu en el mateix banc.

El Sabater. — ¡Quànta raó no tenia el pescador vell!: la vida és bella... I, com elle, tinc la impressió que no tardaré a morir...

(Teló.)

Acte tercer. Han passat altres vint anys. L'escena és buida. Ningú no s'asseu en el banc.

(Teló.)

■

ALLO QUE DONYA LLUISA NO ENTEN...

La senyora Lluïsa Denis, vidua de Santiago Russinyol, passeja pels carrers barcelonins la nostàlgia d'aquells dies venturosos, les hores dels quals, esmerçava visitant amistats, recorrent amb el marit els *camerinos* dels primers actors i de les primeres actrius assistint a les inaugurals de les exposicions de can Parés, les Laietanes o La Pinacoteca, prenent xocolata amb secalls al Colom o a la Maison Dorée i sovintejant estades una mica llargues a Sitges o a Llinars del Vallès.

Dona, però, de tremp, amb empelts espirituals, la senyora Denis suporta amb una exemplar filosofia les follies del món i només troba inexplicable que no pugui enviar diners a la seva filla, que es troba a Mallorca des d'abans del 19 de juliol i aquí, segons explica donya Lluïsa, les necessitats han obligat a descendir al rol de cambrera, qui sap si d'una família italiana, tot i haver-se casat, com és sabut, amb l'hereu Planàs.

—Ara diguin-me perquè no m'ha d'ésser permès fer-li arribar diners — diu, tota alterada, donya Lluïsa—. ¿Per ventura no som tots espanyols? ¿Que no ho saben que tinc el carnet de la C. N. T., que vaig treure'l per cobrar a la Societat d'Autors els drets de les obres del Santiago? ¿Què més vol el Govern?

■

AQUESTS INTEL.LECTUALS!

I és que donya Lluïsa, com tots els intellectuals, no és ben bé d'aquest món podrit pel qual ens arrosseguem els infeliços mortals que toquem de peus a terra. Tant poc ho és, que perquè el lector en tingui una idea li explicarem el que va passar amb un cliché de contes que la senyora Denis va publicar ja fa uns anys, amb l'èxit de crítica que pertocava.

Un dia que li semblà prudent es presentà a can Bonavia, a qui havia confiat l'administració de l'edició, i s'escaigué trobar-hi un amic. (—Quina casualitat! — Ja pot dir-ho! — Tots bons? — Perfectament!) Aprofitant l'avinentesa, donya Lluïsa demanà un exemplar de la seva obra i l'oferí, prèviament dedicat, al seu amic. Complert aquest deure d'amistat, sollicità d'en Bonavia la corresponent liquidació. El llibreter es ficà al magatzem per a sortir-ne de seguida amb trenta-un exemplars de l'obra. L'autora alçà el cap, contenta com unes pasqües.

—Trenta-nou? Oidà! Vaig portar-n'hi cinquanta. Això vol dir que se n'han venut onze!

—No oblidi que va signar-ne deu que jo mateix vaig encarregar-me d'enviar a les persones a qui anaven destinats...

—I és clar, sant cristià! Sóc tan distreta! Així, només hi ha hagut un comprador... Déu n'hi do!

—El que fa onze és el que ara fa una estona m'ha demanat per a aquest senyor...

■

UN ALTRE EXIT

La senyora Lluïsa Denís també va provar la sort com a pintora i va exposar a can Parés una collecció de teles omplenades durant les estones que anava a fer companyia al seu marit, quan aquest pintava jardins on hi feia de bon estar. Una altra senyora hauria fet ganxet o bé uns jerseis per als néts, però a donya Lluïsa l'atreia la glòria, i, per tal d'arribar-hi, tirava al dret.

Un dia el senyor Parés la va rebre amb la cara tota enriolada. «—Tinc una bona notícia per a vostè. He venut un quadro.» Donya Lluïsa s'esponjà, tal com corresponia. «—Preu?» «—Quatre mil... N'he demanat cinc, però el comprador no ha volgut sobrepassar les quatre...» «—Déu n'hi do.» «—L'enhorabona.» «—Ai, gràcies, Parés...»

Quan l'exposició va tancar-se, un mosso de can Parés va portar a can Santiago Russinyol la tela que aquest havia adquirit amb aquella mica de regateig.

■

HARAKIRI

Parlant del pundonor militar japonès que arriba al patetisme, explicava l'altre dia un contertuli nostre de Malta, que en aquesta guerra d'agressió que els nipons fan a Xina, s'havien fet hara-kiri molts oficials japonesos, per sol fet que tot i guanyar, a vegades no assolien tots els objectius determinats pel comandament.

Ara, fa uns pocs dies, tornà a sortir la mateixa conversa a la mateixa tertúlia de Malta i en parlar de la desbandada nipona que està produint-se a Xina, deia un altre contertuli:

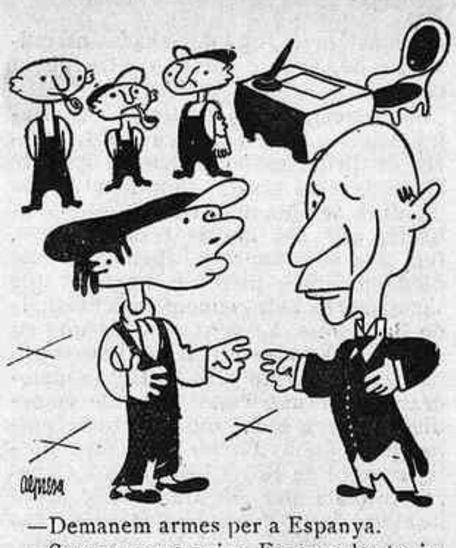

—Demanem armes per a Espanya.

—Segons per a quina Espanya les teniu No Intervenides.

La retirada de voluntaris a la zona facciosa

—Ara, doncs, hi deu haver una ratxa d'hara-kiris.

—Sí, ara ja el deuen fer a les barberies.

■

MES DE XINA

Els dos generals xinesos que comanen les dues divisions de xoc que tan victoriosament actuen en la contraofensiva xinesa que tan poc airosament encaixen els nipons invasors, varen signar, abans de les operacions, un document demanant a l'alt comanament ésser executats si no sortien triomfadors en l'escomesa.

Algú ha dit a propòsit d'això que si quan Franco començà a dir que prendria Madrid, els comanaments facciosos, italians, alemanys i moros de l'altra banda haguessin pres acords semblants, a hores d'ara, al costat de Franco ja no quedaria ni un sergent!

I encara se sent a dir, de vegades:

—T'han enganyat com un xino.

Mai no havien estat tan injustes, les frases fetes.

(c) Ministerio de Cultura 2006